

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)
на тему: «Облік та оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу
на прикладі ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»»

Виконавець:

студентка ФМОІТ група 42

Науменко Діна Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ МАЛОГО БІЗНЕСУ	6
1.1. Сутнісні характеристики товарних операцій у сфері малого бізнесу національної економіки.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу.....	13
1.3. Особливості оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу.....	20
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА СИСТЕМА ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»	27
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»	27
2.2. Аналітична діагностика ефективності товарних операцій та торговельної діяльності підприємства.....	37
2.3. Загальна організація обліку, оподаткування та звітності на підприємстві.....	46
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».....	56
3.1. Діюча практика обліку товарних операцій на підприємстві.....	56
3.2. Оподаткування товарних операцій в системі облікового забезпечення підприємства.....	66
3.3. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління товарними операціями.....	74
ВИСНОВКИ	80
Список використаних джерел	87
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Пріоритетним видом діяльності на підприємствах у сфері торгівлі є впровадження товарних операцій. Обліково-інформаційне забезпечення та оптимізація оподаткування товарних операцій є необхідною умовою для стратегічного розвитку торговельних підприємств. Система організації обліку і аналізу товарних операцій на підприємствах торгівлі є одним з основних напрямів підвищення їхньої ефективності. Проблемні питання, методики обліку і аналізу товарних операцій потребують системних досліджень, оскільки вони впливають на вірогідність інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень. В умовах політико-економічної нестабільності функціонування торговельного сектора є вкрай важливим. Підвищення ділової активності суб'єктів підприємництва у торговельній сфері потребує забезпечення стратегічної альтернативи управління товарними операціями на основі формування обліково-інформаційної бази та організації контрольних процедур щодо руху товарних запасів для прийняття управлінських рішень. Саме наявність достовірної облікової інформації та впровадження дієвої системи контролю за реалізацією облікового процесу є вкрай необхідною умовою оптимізації торговельного процесу, забезпечення ефективного товарообороту на підприємстві. Відтак, питання удосконалення організаційно-методичного забезпечення обліку контролю товарних операцій у сучасних реаліях господарювання набувають особливого значення оскільки вони впливають на вірогідність інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теоретико-методичних аспектів обліку та оподаткування товарних операцій присвячено праці таких науковців як: Будько О., Воляник Г.М., Ганін, В., Шуляк, В. Даценко Г., Добрунік Т.П., Кудирко О.М, Матюха В., Куцик П., Любар О., Мисака Г., Панасюк В., Пташенко О., Клак О., Трубіцина О. Плекан М., Мартинюк В., Подмешальська Ю.В., Парнюк О.В. Пристемський О.С., Панасюк

В, Пташенко О., Пашкуда Т., Плекан М., Скакун А.Ж. Сидоренко, О. О., Ярошевська О.В., Зіборова Ю.Г., Маковецька А.С. Однак, враховуючи трансформаційні зміни в умовах сьогодення, питання облікового забезпечення та оподаткування товарних операцій на плодоовочеву ринку є актуальними та потребують дослідження на прикладі окремих підприємницьких структур.

Мета і завдання роботи. Метою здійснення досліджень є ґрунтовне опанування теоретико-методичними основами обліку та оподаткування товарних операцій в системі стратегічного розвитку торговельних підприємств. Задля досягнення зазначеної мети в роботі було опрацьовано та вирішено такі **завдання:**

- визначити сутнісні характеристики товарних операцій у сфері малого бізнесу національної економіки та охарактеризувати їх сутнісні компоненти
- здійснити моніторинг нормативно-законодавчої регламентації облікового забезпечення обліку та оподаткування товарних операцій;
- визначити особливості оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу;
- визначити основні напрямки діяльності та ділової активності торговельної компанії ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;
- провести аналітичну діагностику ефективності товарних операцій та торговельної діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;
- надати загальну характеристику облікового забезпечення та оподаткування здійснення товарних операцій, формування фінансової та податкової звітності підприємства;
- окреслити практичні аспекти аналітичного та синтетичного обліку товарних операцій з урахуванням галузевої специфіки торговельної компанії;
- визначити практичні особливості оподаткування товарних операцій та справляння податкових зобов'язань у системі загального оподаткування підприємства;
- надати рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління товарними операціями підприємства.

Об'єктом дослідження є процес облікового забезпечення та оподаткування товарних операцій ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційно-практичні аспекти обліку та оподаткування товарних операцій у контексті надходження та реалізації плодоовочевої продукції підприємствами торгівлі.

Методи дослідження. В процесі написання роботи та підтвердження результатів відповідно до поставлених завдань було використано наступні методи дослідження. Такі методи як метод порівняння, конкретизації були використані при опрацюванні теоретико-методичних аспектів та нормативного регулювання обліку і оподаткування товарних операцій. При проведенні практичної складової дослідження діяльності обраного підприємства, діючої практики обліку та оподаткування товарних операцій використовувалися методи конкретизації, аналізу групування. Методи наукової абстракції та узагальнення використано для формулювання висновків дослідження. При інтерпретації теоретичної та практичної частини дослідження використано табличний та графічний методи.

Інформаційною базою при проведенні дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку та оподаткування товарних операцій були фахові наукові публікації вчених та дослідників у сфері облікового забезпечення торгівельної діяльності, обліково-податкова регламентація проведення товарних операцій, фінансова та податкова звітність підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», первинні документи з обліку господарських процесів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку, які синтезують облікову та податкову складову ведення товарних операцій.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези: Науменко Д. Особливості обліку товарних операцій у сфері малого бізнесу. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації*. Матеріали X міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції імені професора Л.М. Крамаровського (25 квітня 2024 року). Одеса : ОНЕУ, 2024. С. 46-49.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1. Сутнісні характеристики товарних операцій у сфері малого бізнесу національної економіки

В контексті забезпечення суспільства необхідними продовольчими та непродовольчими товарами підприємства торгівлі є важливою складовою формування сучасного підприємницького середовища. Саме вони забезпечують дохідність бюджетів як на національному так і на регіональному рівні

Важливою частиною господарської діяльності підприємств торгівлі є товарні операції. Їх реалізація дозволяє ефективно розповсюджувати товари серед споживачів. Товарні операції є основними операціями підприємства торгівлі, які дають більшу частину їх доходу.

На підприємствах торгівлі основними господарськими процесами є придбання товарів, їх зберігання, переміщення і подальша реалізація. Ці процеси забезпечують і формують товарні операції.

Серед учасників торговельної сфери можна виділити суб'єктів оптової торгівлі та роздрібної торгівлі.

Оптова торгівля – стратегічна сфера діяльності будь-якої країни, яка відіграє значну роль у вітчизняному виробництві, внутрішньої і зовнішньої торгівлі, сприяє більш повному задоволенню потреб споживачів і позитивно впливає на соціально-економічний розвиток у цілому; вид економічної діяльності у сфері товарного обігу, який охоплює купівлю-продаж товарів партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгову мережу або для безпосереднього виробничого споживання іншими покупцями і надання їм послуг.

Становлення і вдосконалення сфери товарного обігу є об'єктивною передумовою стабільного і динамічного розвитку економіки. При цьому оптова

торгівля як галузь товарного звернення повинен виконувати роль економічного двигуна, підтримувати вітчизняного виробника, забезпечувати бюджетоутворення і суспільний добробут, стати дієвим механізмом економічного розвитку [6, с. 127].

Можна виділити такі функції підприємств оптової торгівлі (рис. 1.1)

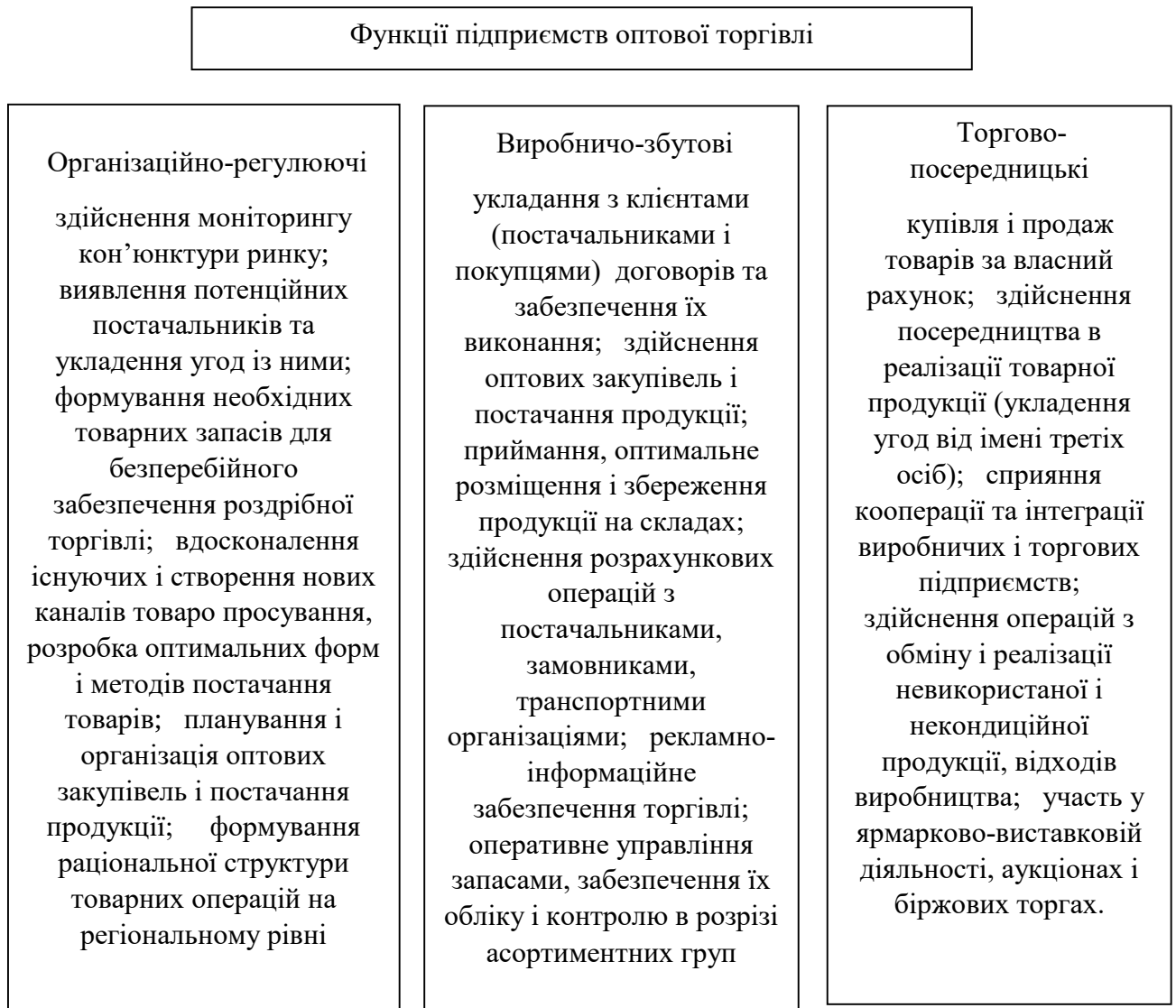

Рис. 1.1. Функції торговельних підприємств

Джерело: складено за даними [6]

Товарні операції є важливим господарським елементом, що забезпечує здійснення торговельної діяльності та реалізуються підприємствами торгівлі відповідно до визначеного алгоритму дій, що відповідає стратегії управління

товарними ресурсами. Формування товаропросування продовольчих товарів відбувається на основі ефективного функціонування інфраструктури ринку як сполучної ланки між продавцем і покупцем, сукупності умов та чинників, які впливають на кон'юнктуру ринку, тобто зміну попиту, пропозиції та ціни, підвищення конкурентних характеристик продовольчих товарів. Алгоритм руху товарного запасу за умов стандартної торгівлі представлений на рисунку 1.2.

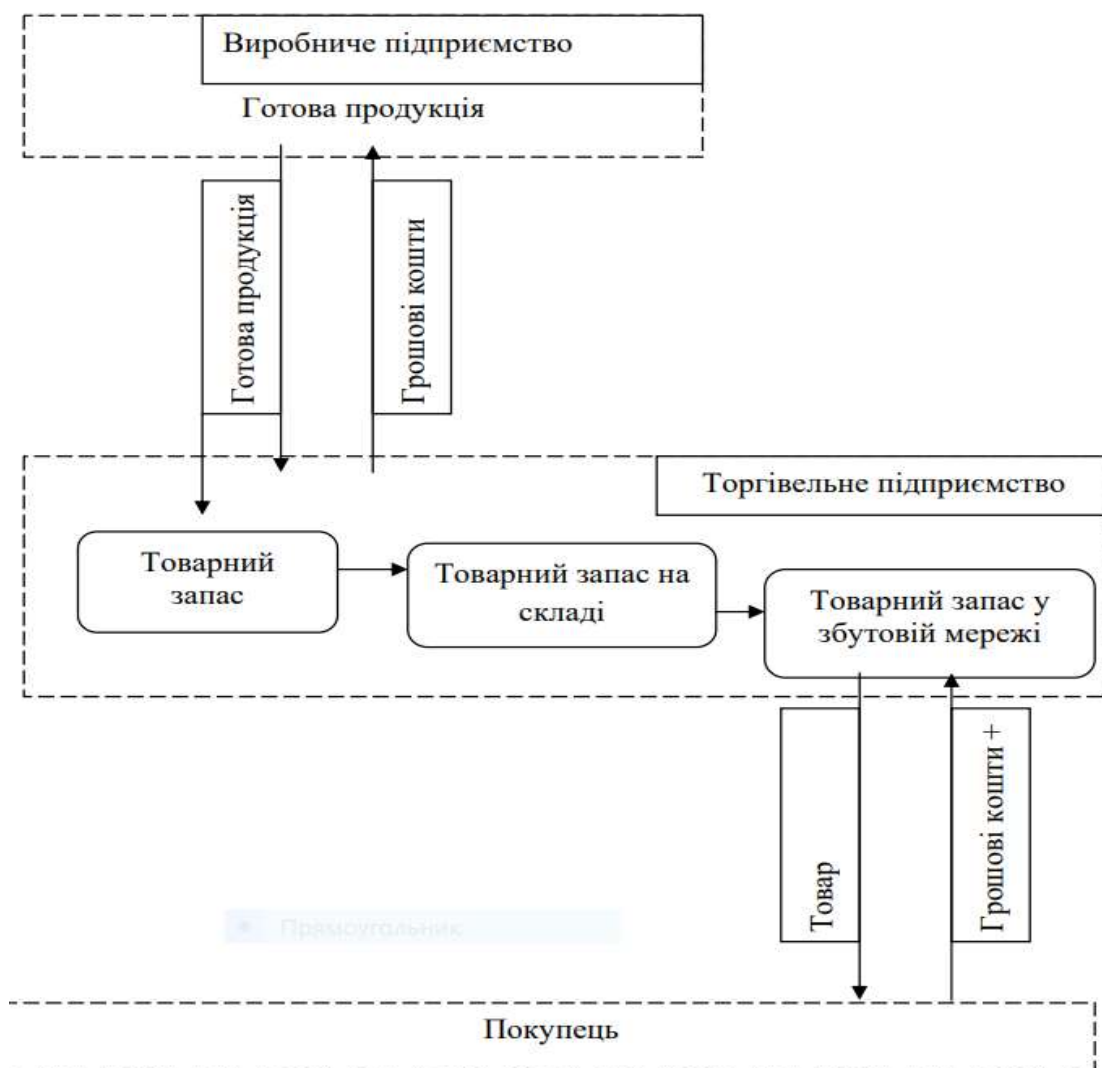

Рис. 1.2. Структура процесу здійснення товарних операцій

Джерело: складено за даними [31, с. 12]

Товарні операції - це важливий елемент управління ланцюгом постачання та товарообігом, що передбачає ряд дій з придбання, переміщення, зберігання та

реалізації товарів чи послуг. Сутність товарних операцій полягає у координації різних етапів цього процесу з метою забезпечення належної якості товарів, ефективного використання ресурсів та задоволення потреб споживачів. Основні аспекти сутності товарних операцій включають такі елементи (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Сутнісні характеристики товарних операцій

Джерело: складено автором

Успішні товарні операції вимагають комплексного підходу та взаємодії між різними функціональними областями бізнесу, а також постійного контролю, аналізу та вдосконалення процесів з метою досягнення стратегічних цілей компанії.

Товарні операції в Україні включають широкий спектр дій з закупівлі, виробництва, збуту та обігу товарів як на внутрішньому ринку, так і в

міжнародному контексті. Основні аспекти товарних операцій в Україні визначають сутність товарних операцій в Україні, які відбуваються в умовах внутрішнього та міжнародного бізнесу, а також враховують національні та міжнародні правила та регуляції (рис. 1.4.).

Рис. 1.4. Складові товарних операцій

Джерело: складено автором

Товарні операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності включають різноманітні торговельні операції, які здійснюються між суб'єктами різних країн.

Ця область включає експорт, імпорт, транзит, митні операції та інші процеси, пов'язані з переміщенням товарів через міжнародний кордон. Основні аспекти товарних операцій у сфері зовнішньої торгівлі включають:

1. Експорт та імпорт товарів: Експорт означає продаж товарів з власної країни на зовнішні ринки, тоді як імпорт полягає в придбанні товарів з-за кордону для внутрішнього використання або подальшої перепродажу

2. Митні процедури та вимоги: Для переміщення товарів через міжнародний кордон необхідно виконати митні формальності, такі як декларування товарів, сплату митних платежів та відповідність митним вимогам.

3. Транзитні операції: Це операції з перевезення товарів через територію третьої країни від постачальника до отримувача без зупинки та оподаткування в тій країні

4. Міжнародні контракти та угоди: Укладення контрактів та угод між експортерами та імпортерами, які визначають умови постачання, ціни, умови оплати, доставки та інші умови торгівлі.

5. Страхування вантажів: Захист товарів від ризиків втрати, пошкодження або зникнення під час транспортування за допомогою страхових полісів

6. Консолідація та деконсолідація вантажів: Об'єднання або роз'єднання вантажів для оптимізації транспортування та зниження витрат

7. Контроль якості та стандартизація: Виконання вимог щодо якості продукції та відповідність міжнародним стандартам

8. Валютні операції та обмін валют: Операції з обміну валют для здійснення оплати за товари та послуги

Ці елементи представляють основні аспекти товарних операцій у сфері зовнішньої торгівлі, які вимагають дотримання специфічних правил, процедур та стандартів для успішної та ефективної міжнародної торгівлі.

Розвиток товарних операцій продовольчими товарами підпорядкований ряду факторів, які можна розділити на економічні, соціокультурні, технологічні та регулятивні. здійснення товарних операцій у сфері оптової та роздрібної торгівлі (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Фактори впливу на розвиток товарних операцій

Джерело: складено автором

Отже, розвиток товарних операцій продовольчими товарами відбувається в контексті взаємодії всіх цих факторів, що вимагає від учасників ринку постійного вдосконалення та адаптації до змін у середовищі.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу

Впровадження торговельної діяльності регламентовано чинним національним правовим та обліковим законодавством. Вищим рівнем регламентування є Кодекси України, серед яких можна зазначити такі:

- Господарський кодекс України – дає визначення торговельної діяльності, характеризує та розмежовує основні суб'єкти підприємницької діяльності на суб'єкти великого, середнього, малого та мікропідприємництва;
- Цивільний кодекс України – регламентує порядок здійснення договірних відносин, що також впливає на особливості руху товарів, оскільки надходження та вибуття товарів залежатиме як від вибраного договору, так і від умов, які в ньому визначено
- Митний кодекс - визначає перелік товарів, які можуть бути експортовані та імпортовані, формування митної вартості товарів, перелік митних платежів, які мають бути сплачені при митному оформленні товарів та низку інших особливостей, які мають визначальний вплив на здійснення господарської діяльності в сфері зовнішньої торгівлі
- Податковий кодекс України – регламентує порядок справляння податкових зобов'язань за загальнодержавними та місцевими податками і зборами, об'єктами яких можуть виступати торговані операції.

Наступним рівнем регламентації впровадження торговельної діяльності та відображення її результатів в системі обліку є Закони України. Серед основних можна зазначити такі:

- Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» - це основний законодавчий документ, який визначає основні регламенти облікового відображення господарських операцій юридичних осіб підприємницької діяльності у будь-якій сфері національної економіки, в тому числі й торговельній.

- Закон «Про захист прав споживачів» - визначає основоположні моменти відношення між виробниками та споживачами, що має суттєвий вплив на організацію та проведення торговельної діяльності в частині проведення розрахункових операцій, а також безпосереднього продажу товарів кінцевим споживачам

- Закон «Про ціни та ціноутворення» - визначає порядок процесу ціноутворення та надає перелік видів цін, які використовуються безпосередньо при здійсненні торговельної діяльності;

- Закон «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» - регламентує правила проведення розрахункових операцій суб'єктами підприємництва;

- Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» - визначає правила проведення торговельних операцій у сфері ЗЕД, надає основні вимоги щодо застосування окремих митних режимів при здійсненні торговельних операцій – експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт, тимчасове вивезення, тимчасове ввезення

Отже, на рівні нормативного регулювання, представленого кодексами та законами, товарні операції регулюються в залежності від організаційних моментів, які впливають на їх систематизацію в обліку та фінансовій звітності підприємств.

Наступним рівнем регламентації впровадження торговельних операцій та їх відображення в системі обліку та звітності підприємств виступають положення (стандарти) бухгалтерського обліку. В залежності від законодавчо встановлених критеріїв або за власним бажанням суб'єкти підприємства торгівлі можуть використовувати національні або міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та звітності. Враховуючи, що в торговельній сфері превалюють суб'єкти малого підприємництва, облік товарних операцій здійснюється відповідно національних стандартів обліку, вимоги яких застосовують юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми господарювання.

Відображення в обліку товарних операцій передбачає формування облікової інформації щодо надходження товарних запасів, їх реалізацію,

проведення розрахункових операцій з контрагентами, відображення отриманих доходів та витрат, формування фінансових результатів. Після відображення в системі обліку необхідним є віддзеркалення усіх наявних активів та зобов'язань, доходів та витрат, грошових потоків у фінансовій звітності.

Основні облікові стандарти, що регламентують відображення товарних операцій наведено на рис. 1.6.

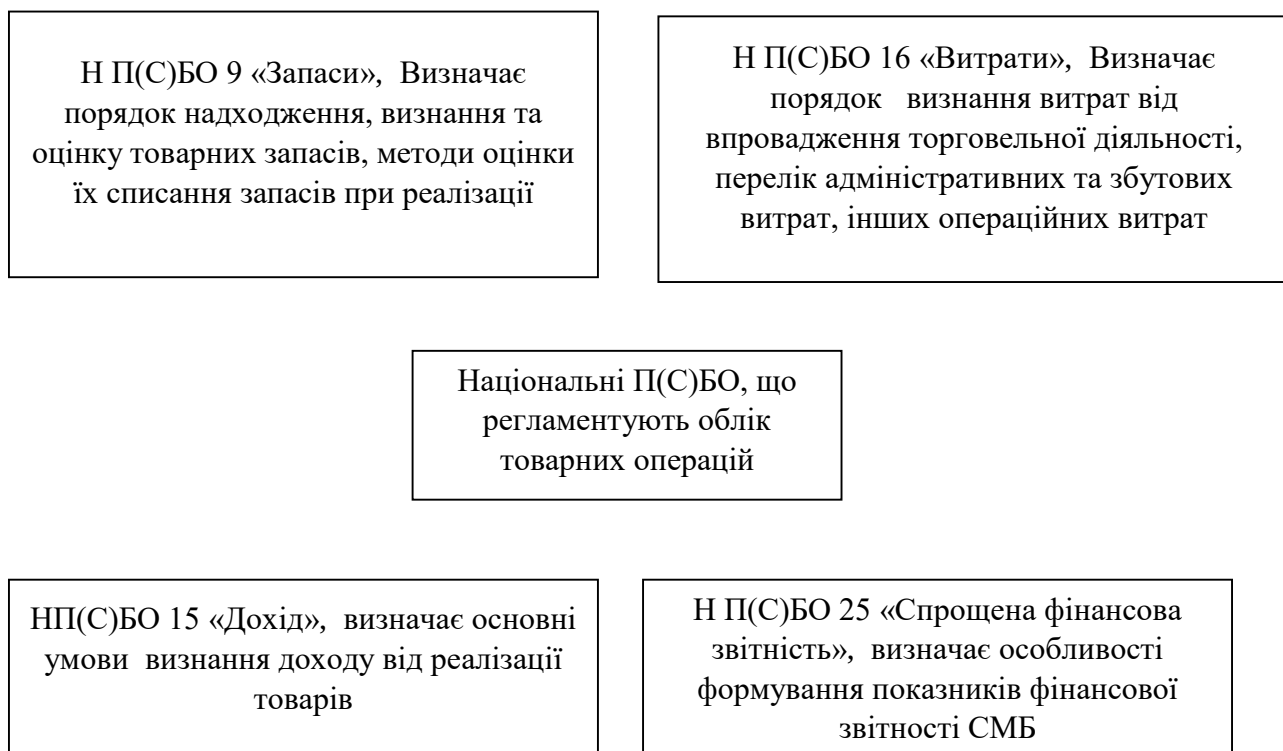

Рис. 1.6. Регламентація обліку товарних операцій

Джерело: складено автором за даними [30]

Наступним рівнем регламентації облікового відображення товарних операцій є окремі положення та методичні рекомендації, до основних можна віднести такі:

— методичні рекомендації з обліку запасів - окреслює загальні операції, пов'язані із визнанням, оцінкою та обліковим відображенням операцій із товарними запасами;

- методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності - визначають складові витрат, які виникають при здійсненні торговельної діяльності;
- положення про інвентаризацію активів та зобов'язань – визначає порядок проведення інвентаризації та основні вимоги щодо оформлення її результатів.

Як вважають Пристемський О.С. та Сакун А.Ж., «базовою складовою в обліково-аналітичному забезпеченні товарних операцій є саме облікова підсистема, оскільки дозволяє забезпечувати постійний процес формування, накопичення, та узагальнення необхідної інформації» [37]. Як і інші підприємства, торговельне підприємство має право самостійно формулювати облікову політику, виходячи із застосування принципів бухгалтерського обліку, нормативно-правових актів з організації бухгалтерського обліку в Україні.

Одним з найважливіших елементів облікової політики торговельного підприємства є визначення оцінки товарів під час вибуття. Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» і Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів на підприємствах торгівлі застосовуються такі методи оцінки вибуття запасів: середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження (ФІФО), ідентифікованої собівартості та ціни продажу.

Специфіка облікового відображення товарних операцій, яка притаманна тому чи іншому торговельному підприємству, відображується в обліковій політиці. Підприємство прописує основні принципи та методику обліку своїх товарних запасів, порядок їх оцінки враховуючи альтернативні варіанти, що передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Як зазначають науковці, облікова політика є «головним елементом ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, з якої й розпочинається його організація. Облікову політику необхідно розглядати через комплексний підхід, за допомогою якого вона виступає інструментом забезпечення достовірної інформації, захищає інтереси підприємства, слугує певним

«довідником» для всіх працівників підприємства. В умовах воєнного стану її роль для обліку та управління безсумнівно зростає, особливо як інструмент захисту» [42, с. 89]. Облікова політика підприємства - це система правил, процедур та методів, які визначаються керівництвом підприємства і використовуються для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Ця політика включає в себе набір принципів, стандартів, методологій та конкретних правил, які використовуються для обліку фінансової інформації та її подання за потребами внутрішнього та зовнішнього використання. Основні складові облікової політики підприємства наведено на рис. 1.7

Рис. 1.7. Складові облікової політики підприємств

Джерело: узагальнено автором

Особливості обліку товарних операцій у сфері малого бізнесу, насамперед, визначені тим, які саме суб'єкти підприємництва впроваджують торгівельну діяльність – юридичні особи чи фізичні особи-підприємці. Юридичні особи – представники малого бізнесу облік товарних операцій ведуть відповідно до загальної нормативної регламентації (рис.1.8).

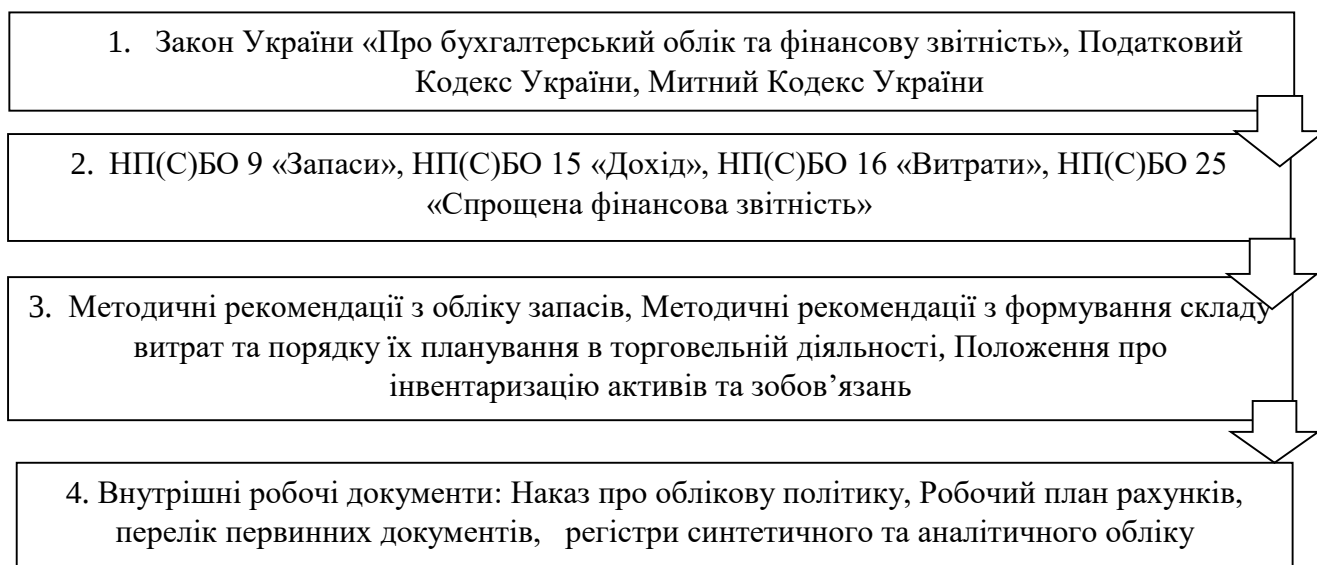

Рис. 1.8. Рівні регулювання товарних операцій

Джерело: складено за даними [30]

Отже, юридичні особи, зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність відповідно до загальних вимог, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Специфіка полягає тільки у застосуванні реєстрів обліку та комплексу фінансової звітності. Бухгалтерський облік може бути організований із застосуванням простої або спрощеної форми обліку та відповідних реєстрів обліку.

Фізичні особи-підприємці, які є суб'єктами малого бізнесу, при формуванні інформації щодо здійснення товарних операцій, повинні складати спеціальний реєстр обліку для накопичення даних, які потрібні для формування показників податкової звітності. Так, платники єдиного податку спрощеної системи оподаткування у межах 1-2 групи, а також платники 3 групи ЄП за ставкою 5%, тобто ті що не є платниками ПДВ, для визнання отриманих доходів

від впровадження товарних операцій за звітний період ведуть Книгу обліку доходів. Що стосується платників єдиного податку 3 групи за ставкою 3%, тобто тих, що мають статус платника ПДВ, то вони ведуть Книгу обліку доходів та витрат. У сфері малого бізнесу для фізичних осіб-підприємців має місце особливість ведення товарного обліку товарних запасів, який регламентовано Порядком № 496 [30]. Порядок визначає правила ведення обліку товарних запасів та поширюється на фізичних осіб - підприємців, у тому числі платників єдиного податку, які зобов'язані вести облік товарних запасів і здійснювати продаж лише тих товарів, що відображені в такому обліку. Товарний облік зобов'язані вести фізичні особи - підприємці, які торгують товарами та здійснюють розрахункові операції на загальній системі оподаткування, платники єдиного податку 3-ї групи - платники ПДВ та підприємці платники єдиного податку будь-якої групи, які торгують такими окремими групами товарів, а саме товарами на гарантії, медичними та ювелірними виробами.

Фізичні особи-підприємці, які знаходяться на єдиному податку 3 групи за ставкою 3%, тобто платники ПДВ, обов'язково ведуть товарний облік запасів у регламентованій Формі ведення обліку товарних запасів. При цьому товарний облік ведеться за місцями продажу та місцями зберігання товарних запасів. ФОП, які знаходяться на єдиному податку 2 групи та 3 групи за ставкою 5%, тобто не платники ПДВ, ведуть товарний облік за умови торгівлі товаром на гарантії, ліками, медичними та ювелірними виробами [30]. Додатковою умовою для ведення товарного обліку є здійснення розрахункових операцій.

Переважає чисельність підприємців (ФОП), які працюють за спрощеною системою оподаткування згідно з нормами ПКУ повинні застосовувати реєстратори розрахункових операцій.

Отже, суб'єкти підприємництва торговельної сфери мають вести облік товарних операцій для забезпечення законності, достовірності, своєчасності та повноти інформації про здійснення своєї діяльності. Особливості ведення обліку товарних операцій визначені організаційно-правовим статусом суб'єктів підприємництва.

1.3. Особливості оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу

Малий торговельний бізнес є специфічною сферою функціонування національної економіки, де відбувається впровадження діяльності як юридичних осіб так і фізичних осіб-підприємців. В залежності від критеріальних ознак, суб'єкти малого торговельного бізнесу можуть знаходитися на загальній або спрощеній системі оподаткування.

Загальна система оподаткування може бути застосована як юридичними особами так і ФОПами. Різниця полягає у справлянні податків цими суб'єктами.

Так при застосування загальної системи оподаткування товарні операції юридичних осіб торговельної сфери будуть відображені у формуванні бази оподаткування податком на прибуток, а також стануть об'єктом оподаткування ПДВ. Фізичні особи будуть мати податкові зобов'язання з ПДФО та ВЗ від чистого оподатковуваного доходу, отриманого від підприємницької діяльності. Загальним правилом як для юридичних, так і для фізичних осіб-підприємців при застосуванні загальної системи оподаткування є обов'язкова реєстрація платником ПДВ при досягненні граничного розміру отриманого доходу від впровадження зазначених у реєстраційних документах видів економічної діяльності (рис. 1.9).

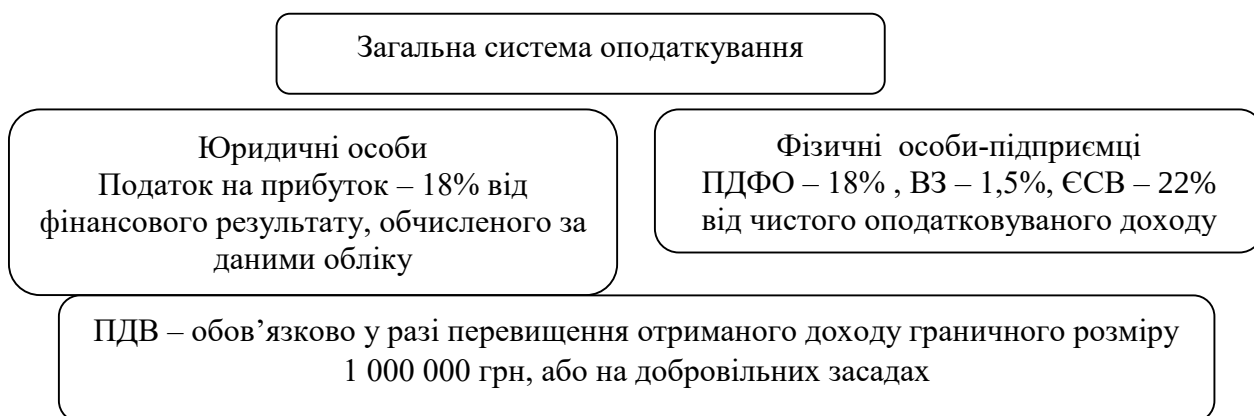

Рис. 1.9. Ключові податки за товарними операціями

Джерело: складено за даними [35]

Слід зазначити, що отримані доходи та понесені витрати, які виникають за товарними операціями, при обчисленні податку на прибуток юридичними особами – суб'єктами малого бізнесу включаються до бази оподаткування за принципом нарахування. Проте, не всі витрати можуть бути визнані податковим законодавством. Відтак, торговельні підприємства мають визначати податкові різниці при формуванні бази для податку на прибуток.

Розглянемо деякі різниці, що виникають при формуванні «податкового» фінансового результату та впливають на базу оподаткування податком на прибуток (рис. 1.10).

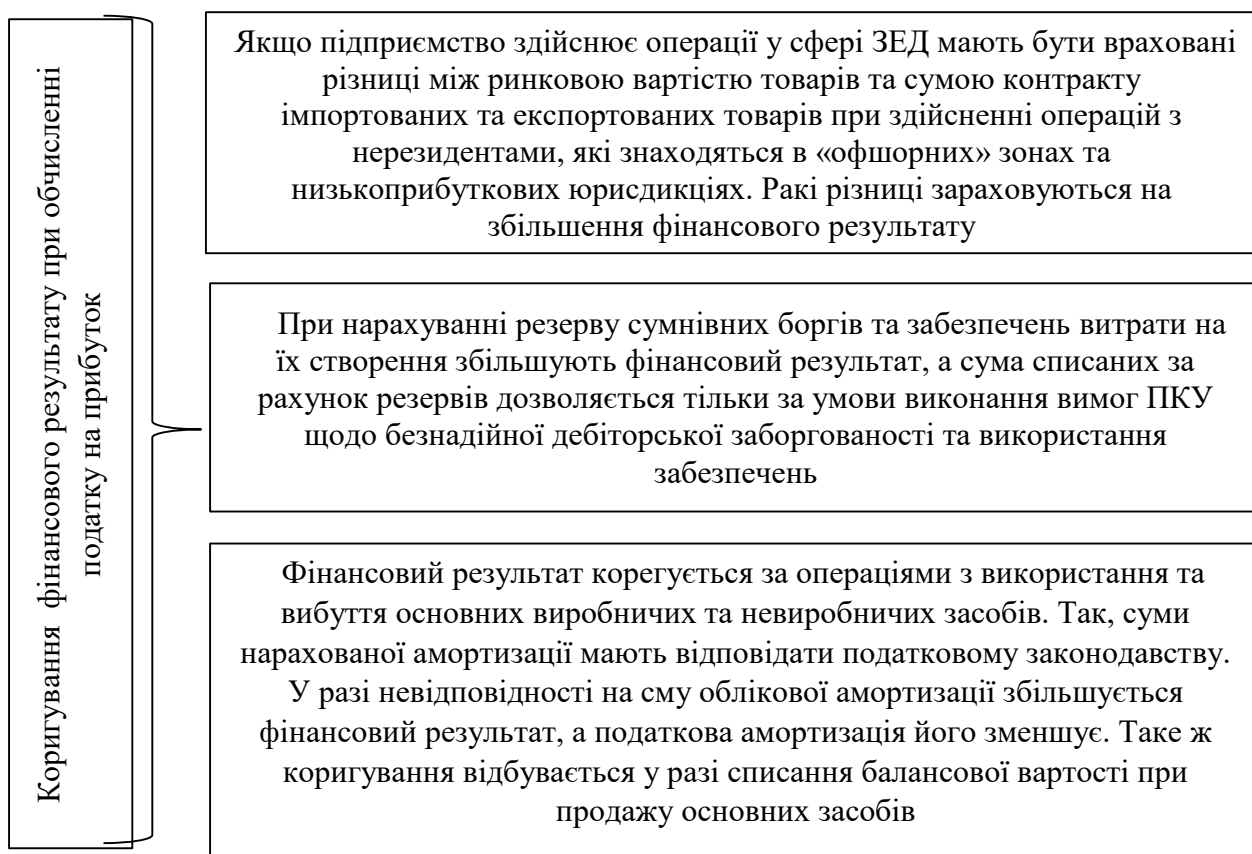

Рис. 1.10. Різниці, на які корегується фінансовий результат за товарними операціями при обчисленні податку на прибуток

Джерело: складено за даними [35]

З позицій Податкового кодексу України для суб'єктів господарювання спрощена система оподаткування передбачає особливий механізм справляння

єдиного податку з урахуванням критеріїв її застосування, а також з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності (ПКУ) [35]. Основні критерії справляння єдиного податку передбачають обмеження щодо обсягу отриманого доходу, використання праці найманих осіб, впровадження видів економічної діяльності, проведення розрахунків з контрагентами, статус платника ПДВ. Загальний механізм оподаткування спрощеної системи платників єдиного податку 1-3 групи майже однаковий, тобто враховуються обмеження за максимальною сумою отриманого доходу, за кількістю найманих працівників, за дозволеними видами економічної діяльності, способами розрахунків з контрагентами. Для 1-2 групи встановлюються фіксовані максимальні ставки у процентному відношенні відповідно до прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Тобто для платників цих груп обсяг доходів не є об'єктом оподаткування, а враховується тільки для можливості перебування у межах відповідної групи. Отриманий дохід за результатами підприємницької діяльності є об'єктом оподаткування для платників 3 групи із застосуванням ставки 5% та 3% до отриманого доходу. Щодо статусу платника ПДВ, то такими обов'язково є фізичні та юридичні особи 3 групи, які обрали ставку 3% від отриманого доходу незалежно від граничної суми доходу для обов'язкової реєстрації платником ПДВ. Особливістю перебування на спрощеній системі оподаткування підприємств та ФОП 1-3 групи є порядок визнання отриманого доходу, який визначається за датою надходження грошових коштів, а не за датою відвантаження товарів, виконання робіт або надання послуг.

Таким чином, отриманий дохід від провадження товарних операцій суб'єктами малого бізнесу, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування, визнається на дату надходження грошових коштів та підлягає оподаткуванню єдиним податком за ставкою або 3% або 5% в залежності від обраної підприємством. До доходу, яких оподатковується єдиним податком, також можуть бути включені безоплатно отримані товари.

Слід зазначити, що за умови застосування спрощеної системи оподаткування, суб'єкти малого бізнесу не можуть впроваджувати бартерні

товарні операції. Але, якщо товарні операції все ж таки проведені за бартерною угодою, то з суми отриманого доходу буде нарахований єдиний податок у подвійному розмірі ставки – або 6% або 10% для юридичних осіб та 15% для фізичних осіб-підприємців.

Впровадження товарних операцій, тобто купівля та реалізація товарних запасів є об'єктом оподаткування податком на додану вартість. Суб'єкти підприємництва торгівлі як виду економічної діяльності стають платниками ПДВ в залежності від обраної системи оподаткування – загальної або спрощеної та визначених даними системами критеріїв набуття статусу платника ПДВ.

Особливості оподаткування товарних операцій податком на додану вартість полягають у наступному:

- визначається об'єкт оподаткування ПДВ;
- визначається база оподаткування ПДВ;
- застосовується відповідна ставка ПДВ.

За вимогами ПКУ об'єктом оподаткування ПДВ в частині впровадження товарних операцій є такі: операції платників податку з постачання товарів на митній території України (МТУ), операції з ввезення товарів на МТУ, операції з вивезення за межі МТУ, операції з постачання послуг міжнародних перевезень вантажів.

Отже, по-перше, на визначення податкових зобов'язань з ПДВ впливає той факт, де саме купуються або продаються товари.

Якщо товарні операції здійснюються на митній території України, то в основному операції з купівлі та продажу товарів є об'єктом оподаткування ПДВ та оподатковуються за ставкою 20% від контрактної вартості, але не нижче ніж вартість придбання цих товарів. За деякими видами сільськогосподарської продукції ставка ПДВ складає 14%. За лікарськими засобами та медикаментами – 7%.

При імпорті товарів ставки ПДВ також залежать від виду товарів та встановлюються у ставках 20%, 14% та 7%.

Варто відокремлювати принципові механізми за якими діє ПДВ у Європі, оскільки в країнах Євросоюзу податок було введено на основі директиви, яка визначає загальні положення його роботи. Європейський тип ПДВ до якого належить і Україна, характерний диференціацією ставок та створенням умов для досягнення пом'якшення податкового навантаження на бідніші верстви населення, шляхом виділення зменшених ставок податку на соціально чутливі групи товарів, а також пільг для цих груп населення.

Отже при розгляданні справляння ПДВ у таких провідних європейських країнах як Франція (20% 10% 5,5% 2.10%, 0%), Великобританія (20%, 5%, 0%) та Німеччина (19%, 7%, 0%), можна побачити що прийняті там ставки насправді диференційовані за групами товарів таких як продукти харчування, комунальні послуги, медицина, освіта та інші [9, с. 347].

Також, слід зазначити, що база оподаткування ПДВ при імпорتنих операціях визначається за контрактною вартістю, але не нижче встановленої митної вартості з урахуванням мита, які сплачуються при оформленні митної декларації.

Митна вартість товарних запасів, які ввозяться на територію України у митному режимі імпорту відповідно до Митного кодексу України визначається за ціною ЗЕД-контракту, тобто це та вартість товарів, яка зазначена в укладеному договорі між резидентом та нерезидентом. Проте, можуть бути застосовані й такі другорядні методи визначення митної вартості:

- за ціною договору щодо ідентичних товарів;
- за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
- на основі додавання вартості (оислена вартість);

При визначенні митної вартості до фактурної (договірної) вартості товарів включаються такі витрати:

- витрати на транспортування товарів відповідно до умов ІНКОТЕРМС до місця ввезення на митну територію України (МТУ);
- витрати на навантаження та розвантаження товарів до місця ввезення на МТУ;

- витрати на страхування товарів;
- витрати на сплату комісійних та брокерських послуг;
- інші витрати, які покупець (імпортер) має сплатити продавцю (нерезиденту) при приданні товарів у митному режимі імпорту та які виникають при розмитненні товарів.

Встановлена митна вартість товарів зазначається у митній декларації та є базою обчислення митних платежів, до яких в першу чергу відносяться мито та ПДВ. Тобто для правильного обчислення ПДВ спочатку розраховується сума ввізного мита. Згідно статті 272 Митного кодексу України ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України. Ставки увізного мита, які будуть заосовуватися у 2024 році до імпорту товарів походженням з ЄС встановлені на рівні таких для окремих видів овочів: артишоки, баклажани, солодкий перець, кабачки – 20%.

Суб'єкти торговельної сфери при впровадженні окремих товарних операцій можуть мати податкові зобов'язання зі сплати акцизного податку (збору). Акцизний податок — це особливий вид податкових відрахувань. Він діє в більше ніж 50 країнах світу і поширюється на певні групи продуктів, що визначаються як підакцизні на законодавчому рівні. Роль збору полягає в контролюванні державою попиту на товари, регулюванні ринку і грошового обороту. Акцизний збір сплачується платниками в національній валюті одночасно зі сплатою мита та митних зборів. Акциз - це різновид поширеного державного непрямого податку на певні продукти споживання. Зобов'язання заплатити акцизний збір виникає при виробництві або продажу / реалізації підакцизної продукції.

Повний перелік підакцизної продукції міститься в статті 215 ПК. До неї, зокрема, належать: спирт, пиво, слабоалкогольні та алкогольні напої; тютюнові вироби; пальне — нафтопродукти та скраплений газ; легкові авто, автомобільні кузови, причепа й напівпричепа, мототранспорт, вантажні та пасажирські ТЗ,

електроенергія. Для визначення суми справляння акцизу відповідно до чинного податкового законодавства застосовуються такі типи ставок:

– абсолютна (специфічна), що передбачає фіксований податок на кожен одиницю товару. Наприклад, для реалізації моторного (не авіаційного) бензину акциз становить 213,50 євро. Індexсація ставок відбувається в порядку, визначеному ПК. Basis для оподаткування виробленої в країні або імпортованої продукції є величина, виражена в одиницях (штуках), мірах об'єму, ваги, об'єму циліндрів автомобільного двигуна тощо;

– відносна (адвалорна), котра нараховується у відсотковому чи кратному відношенні до вартісної величини податкової бази. Прикладами є сплата 5% за роздрібний продаж алкоголю та тютюнових виробів, а також 3,2% за виробництво і постачання електричної енергії ліцензованими підприємствами;

– змішана. Акцизний податок на тютюнові вироби об'єднує як специфічну, так і адвалорну ставки. Адвалор становить 12% від максимальної роздрібною ціни продукції з ПДВ.

Приклади ставок акцизного податку наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Специфічні ставки акцизу на деякі підакцизні товари у 2024 році

Група виробів	Ставка податку, грн
1	2
Лікero-горілчана продукція	133,31/1 л спирту 100%
Вино сухе	0,01/1 л
Вино кріплене, вермут	8,42/1 л
Вино ігристе	12,23/1 л
Сидр, перрі	1,11/1 л
Пиво	59,32/1 л спирту 100%
Сигарети	2257,40/1000 шт.
Рідина для електронних сигарет	10 000/1 л

Джерело: складено за даними [35]

Отже, впровадження товарних операцій суб'єктами малого бізнесу в системі їх оподаткування має свої особливості щодо визначення податкових зобов'язань з таких податків як податок на прибуток, податок на додану вартість, єдиний податок.

РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА СИСТЕМА ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Суб'єкт сфери торговельної діяльності – товариство з обмеженою відповідальністю «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» створено відповідно до діючого національного законодавства та зареєстровано у формі юридичної особи (Додаток А). Установчим документом, що підтверджує діяльність ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є Статут, затверджений Протоколом № 19/07/22 загальних зборів учасників від 19 липня 2022 року (Додаток Б).

Товариство є суб'єктом господарювання, створено з метою ведення господарської діяльності за рахунок вкладу фізичних осіб – учасників товариства

Предметом основної діяльності товариства є:

- інші види перероблення та консервування фруктів та овочів;
- оптова торгівля фруктами і овочами;
- діяльність посередників у торгівлі продуктами харчування, напоями;
- транспортне оброблення вантажів;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- вантажний автомобільний транспорт.

Проблема забезпечення населення будь-якої країни продовольством є завжди актуальною, тим більше коли її економіка знаходиться у стані турбулентності, потерпає від війн, стихійних лих, чи через природно-кліматичні умови не може забезпечити власне населення продуктами харчування в належній кількості та прийнятної якості [4, с. 90].

Вирішальна роль у процесі забезпечення населення необхідною кількістю продуктів плодоовочевої галузі, створення належного і якісного ринку залежить

від рівня внутрішнього виробництва, функціонування галузей переробки плодів та овочів.

Поряд із основною діяльністю, пов'язаною із закупівлею та продажем товарів, оптові підприємства здійснюють низку інших операцій, зокрема: акумулювання (складування), тимчасове зберігання, сортування, охолодження, перепакування, розподіл великих товарних партій на дрібніші, розфасування у меншу тару (упаковки меншої ємності, розлив у пляшки), комплектацію за товарними накладними і каналами товароруку, доставку за власний рахунок тощо. Це робить оптових посередників важливими ланками логістичних систем, які сприяють розвитку товарних ринків продовольства.

Підприємство має власний транспортно-логістичний центр. Основна мета всіх тих, хто працює всередині ТЛЦ, – забезпечення високого рівня якості шляхом:

- оптимізації логістичного ланцюжка;
- оптимізації використання вантажівок;
- оптимізації використання складів;
- оптимізації організації трудових ресурсів;
- зниження загального рівня транспортних витрат;
- зниження загального рівня виробничих витрат;
- зниження витрат на персонал;
- збільшення транспортних операторів загального обороту.

Сучасний термінал для зберігання свіжих овочів і фруктів, який має обладнані склади, овочесховища, вентилятори для овочесховищ, мобільні холодильні камери. На підприємстві встановлено 1000 м² професійних холодильних камер

Вантажний транспорт сьогодні - основний логістичний інструмент. Саме автоперевезення займають левову частку всіх перевезень. А на практиці саме вантажівки користуються підвищеним попитом у питаннях доставки, починаючи від служб доставки магазинів, закінчуючи сервісами переїзду, будівельними компаніями та великими ритейлерами.

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» займається агрегацією плодоовочевої продукції та формуванням торгових партій для великих мереж, трейдерів, бюджетних організацій. Мають власний транспортно-логістичний центр.

В умовах постійної динамічності торговельних відносин підприємствам необхідно вирішувати стратегічні завдання із забезпечення організації потрібних термінів експортних та імпорتنних поставок. Збільшення термінів призводить до збільшення витрат і відповідно зменшується рівень ефективності торговельних операцій, що в підсумку посилює негативний вплив на економічну безпеку підприємства. За таких обставин вирішальне значення має ділова репутація, логістичний та складський потенціал, матеріально-технічне забезпечення та інші характеристики, за якими підприємствам слід обирати бізнес-партнерів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [20, с. 143].

Прозора модель роботи з постачальниками та мережами супермаркетів.

Модель роботи з закупівельними організаціями передбачає: проведення переговорів, підписання договору; отримання заявки; формування замовлення на складі; доставка товару на склад покупця; оплата.

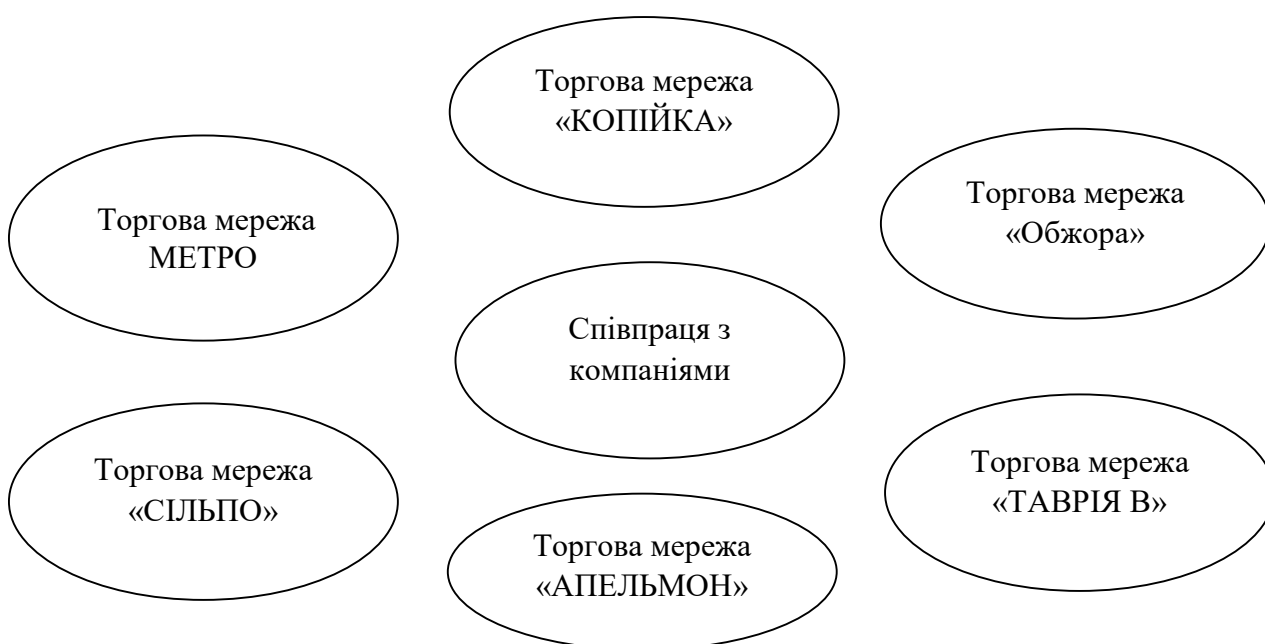

Рис. 2.1. Основні покупці плодоовочевої продукції ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором

Серед сутнісних характеристик оптової торгівлі продовольчими товарами можна виділити наступні:

1. Суб'єктами оптової торгівлі можуть бути будь-які суб'єкти підприємництва, установчі документи яких передбачають здійснення такої діяльності;
2. Суб'єкти оптової торгівлі купують товари великими партіями не для особистих споживчих чи виробничих цілей, а з метою подальшого перепродажу;
3. Предметом здійснення оптових торговельних операцій можуть бути товари кінцевого споживання, сільськогосподарська сировинна продукція, послуги;
4. Основними клієнтами суб'єктів оптової торгівлі є підприємці сфери роздрібної торгівлі, що реалізують продовольчі товари населенню, а також представники сфери готельно-ресторанного бізнесу та інші суб'єкти підприємництва, які купують продовольчі товари з метою виробничого споживання чи перепродажу;
5. До суб'єктів оптової торгівлі відносять як незалежні підприємства сфери товарного обігу, ознакою діяльності яких є набуття права власності на товар, так і торговельні посередники, які такого права не набувають, а лише сприяють встановленню господарських зв'язків на товарному ринку;
6. Усі зміни, яким піддаються товари в процесі здійснення оптових торговельних операцій зазвичай не мають матеріального характеру;
7. Головною метою оптової торгівлі, як і будь-якого виду підприємницької діяльності є максимізація прибутку за рахунок якнайповнішого задоволення потреб клієнтів.
8. Умовою досягнення головної мети оптової торгівлі є належна організація ґрунтується усієї сукупності бізнес-процесів, які утворюють ланцюг створення доданої вартості.

До основних економічних показників ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», що характеризують його торговельно-фінансову діяльність можна віднести наступні (рис. 2.2).

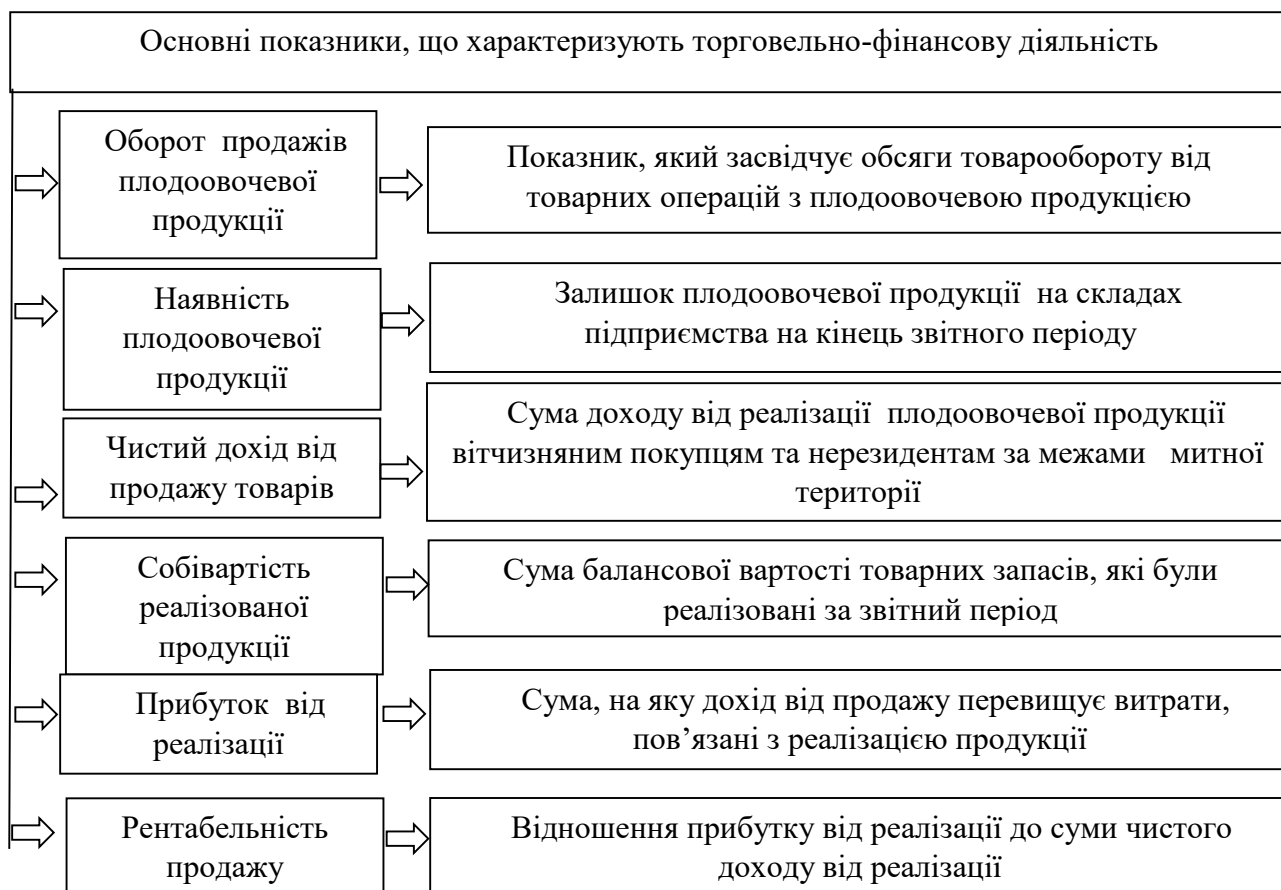

Рис. 2.2. Показники ефективності товарних операцій

Джерело: складено автором

Ресурси, якими володіє ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», а також результати від впровадження торговельної діяльності відзеркалено у формах фінансової звітності підприємства. Згідно законодавства України ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є малим підприємством, тому має право на формування показників фінансової звітності відповідно до норм НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Тобто, фінансова звітність підприємства представлена у складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м), форми яких наведено у Додатку В.

Проведемо аналіз основних фінансових ресурсів та результативних показників діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.1.)

Таблиця 2.1.

Фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Показники	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5
РЕСУРСИ, КАПІТАЛ, МАЙНО				
Вартість необоротних активів(основних засобів) (основний капітал)	5 132.70	4 859.70	5 910.00	6 420.00
Вартість оборотних активів (оборотний капітал)	18 789.10	22 967.40	21 151.90	22 329.60
Вартість активів (Валюта балансу) КАПІТАЛ	23 921.80	27 827.10	27 061.90	28 749.60
Власний капітал	3 364.20	2 709.10	4 338.30	6 434.90
поточні зобов'язання	20 557.60	25 118.00	22 723.60	22 314.70
вартість пасивів (валюта балансу) КАПІТАЛ	23921,8	27 827.10	27 061.90	28 749.60
власний оборотний капітал	-1768,5	-2150,6	-1571,7	14,9
Запаси	9 946.70	17 064.70	15 290.80	8 789.70
Дебіторська заборгованість за товари роботи, послуги	6 190.00	3 039.80	3 365.40	8 273.50
загальна дебіторська заборгованість	7513.0	50206,7	4476,4	10927,1
Кредиторська заборгованість	18 672.50	23 830.40	21 646.20	21 450.50
РЕЗУЛЬТАТИ				
Чистий дохід від реалізації	90 710.80	34 515.30	2 426.30	56 201.60
Собівартість реалізації	70 610.20	25 450.60	1 461.50	39 325.20
валовий прибуток	20100,6	9064,7	964,8	16876,4
операційний прибуток	1669,0	-947,9	-236,8	2556,8
чистий прибуток	1 289.50	-1 035.10	-290.80	2 096.60

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Як видно з табл 2.1., торговельне підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» показує свою сітку позицію фінансово-економічної

діяльності навіть в умовах пандемії COVID-19 та у період проведення повномасштабної війни на території нашої держави, збільшуючи свої потужності як за рахунок залучення власних та запозичених фінансових ресурсів. Винятком став 2022 рік, коли розпочалося повномасштабне вторгнення на територію нашої країни. Вартість необоротних активів зросла до 6420,0 тис. грн. вартість оборотних активів становить у 2023 році 22329,0 тис. грн. власний капітал збільшився до 6434,90 тис. грн. проте, за рахунок зростання зобовязань підприємства власний оборотний капітал має відємне значення. Щодо наявності товарних запасів, то їх великі залишки спостерігаються саме у 2021-2022 роках. Це підтвердило зменшення обсягів продажів товарних запасів. Якщо у 2020 році обсяг чистого продажу становив 90710,80 тис. грн, то у 2021 році відбулося його зниження до 34515,3 тис. грн. А з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році чистий дохід від реалізації плодоовочевої продукції зменшився до 2426,3 тис. грн. більш наглядно динаміка результативних показників від реалізації плодоовочевої продукції наведена на рис. 2.3

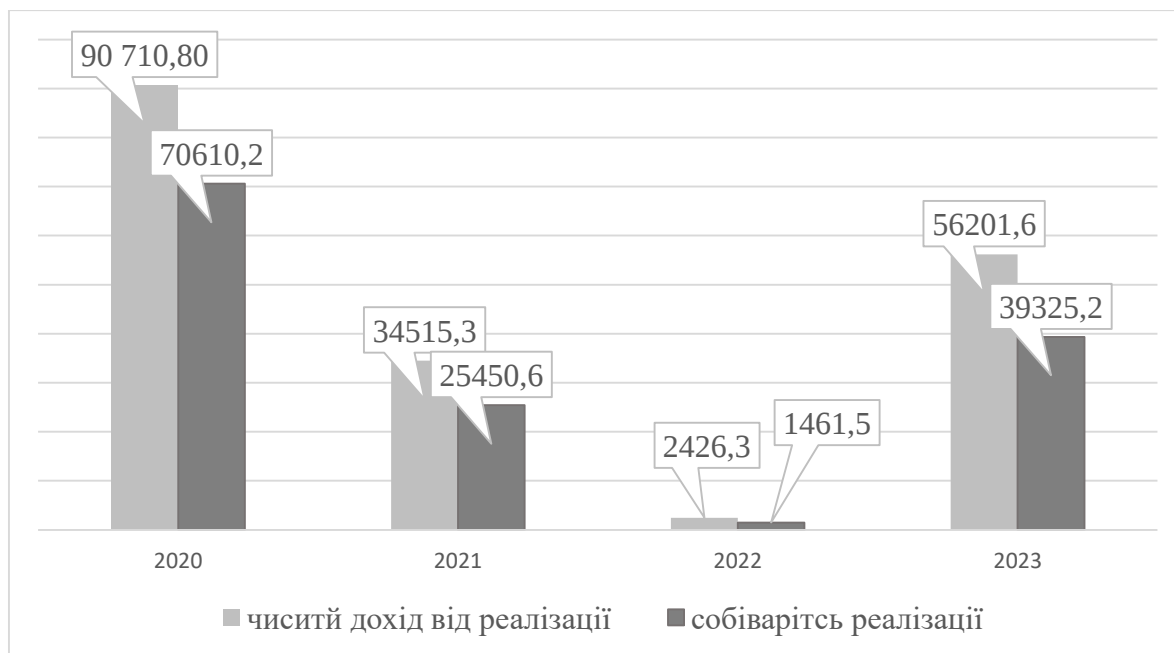

Рис. 2.3. Результативні показники ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Складено за даними [Додаток В]

Стрімке падіння обсягу продажів негативно позначилося на показниках прибутковості. Валовий прибуток знизився з 20100,6 тис. грн у 2020 році до 964,8 тис. грн у 2022 році. А за показниками операційного та чистого фінансового результату у 2021-2022 роках взагалі спостерігається збитковість підприємства.

У результаті погіршення фінансових показників відбулися негативні зміни у фінансовій стійкості підприємства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

**Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ
ЮГТОРГСЕРВІС»**

№ з/п	показники	розрахунок	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3			6	7
1	Коефіцієнт фінансово\ незалежності автономії	[Власний капітал]/ [Валюта балансу]	0,1406	0,0974	0,1603	0,2238
2	Коефіцієнт фінансової залежності	[Валюта балансу]/ [Власний капітал]	7,1109	10,2717	6,2379	4,4678
3	Коефіцієнт фінансового ризику	[Позиковий капітал]/ [Власний капітал]	6,1109	9,2717	5,2379	3,4678
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	[Власні оборотні кошти]/ [Власний капітал]	-0,5256	-0,7938	-0,3623	0,0023
5	коефіцієнт . мобільності	[Оборотні активи /Необоротні активи]	3,6611	4,7261	3,5790	3,4781
6	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	[Власні оборотні кошти] / [Запаси]	-0,1778	-0,1260	-0,1028	0,0017
7	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей	[Дебіторська заборгованість]/ [Кредиторська заборгованість]	0,3315	0,1276	0,1555	0,3857

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Як видно з табл. 2.2, фінансова стійкість ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» значно погіршилася у 2021 році, що зумовлено зростанням наявних ресурсів та зниженням власного капіталу підприємства. Це підтверджується й зростанням такого показника як коефіцієнт фінансового ризику. Взагалі фінансовий ризик підприємства виникає тоді, коли підприємство зіштовхується з можливістю фінансових втрат, які можуть виникнути внаслідок нестабільності або негативних змін у фінансових умовах. Це може статися через різні чинники, які впливають на здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Спричинено це використання великої кількості позикових коштів у фінансуванні діяльності підприємства, тобто підвищується ймовірність, що підприємство не зможе обслуговувати свої борги, якщо доходи знизяться. Також на зменшення фінансової стійкості вплинули зміни в ринкових умовах - коливання ринкових цін на товари та послуги, які реалізує підприємство може призвести до зменшення доходів і рентабельності, що вплине на здатність покривати витрати та обслуговувати борги. Коливання валютних курсів при наявності значної частки операцій в іноземних валютах може призвести до валютних втрат та зниження вартості активів або збільшення вартості зобов'язань. Політична нестабільність, економічні кризи може спричинити загальну нестабільність ринку, зниження попиту на продукцію підприємства і збільшення фінансових витрат

Фінансовий ризик є невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства. Важливо, щоб підприємства ефективно управляли цими ризиками для забезпечення стабільності і стійкості свого фінансового стану.

Як видно з табл. 2.2., у 2023 році ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» знизило свій показник фінансового ризику до позначки 3,4678., що свідчить про його спроможність протистояти зовнішньому середовищу. Отже у подальшому необхідно також здійснювати постійний моніторинг фінансових показників і умов для своєчасного реагування на зміни.

Далі проведемо аналіз показників ділової активності ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.3). Саме ділова активність торговельного підприємства стає передумовою зміцнення його конкурентних позицій на ринку.

Таблиця 2.3

Динаміка показників ділової активності ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС»

№ з/п	показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт оборотності наявних ресурсів (активів)	3,7921	1,2403	0,0897	1,9549
2	Коефіцієнт оборотності наявних оборотних ресурсів (активів)	4,8278	1,5028	0,1147	2,5169
3	Коефіцієнт оборотності основних засобів (віддача основних засобів)	17,6754	7,1024	0,4105	8,7541
4	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	26,9649	12,7405	0,5593	8,7339
5	коефіцієнт оборотності товарних запасів	9,1202	2,0226	0,1587	6,3940
6	коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,6543	11,3545	0,7210	6,7930
7	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,8579	1,4484	0,1121	2,6201

Джерело: складено за даними [Додаток В]

В підтвердження попередніх розрахунків наведені дані табл. 3.4 свідчать про зниження усіх показників ділової активності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» також у 2021-2022 роках.

Отже, підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має достатній потенціал здійснення товарних операцій, проте його можливості протистояти загрозам зовнішнього середовища в умовах розпочатої війни виявилися вкрай низькими, що призвело до зниження прибутковості торговельної діяльності та його фінансової стійкості і ділової активності.

2.2. Аналітична діагностика ефективності товарних операцій та торговельної діяльності підприємства

Велику увагу на підприємствах торгівлі, приділяють детальному аналізу економічних процесів та показників фінансово-господарської діяльності, а також чинникам, що впливають на динаміку їх змін. Аналітична діагностика ефективності товарних операцій дає змогу прогнозувати показники загальної економічної ефективності торговельної діяльності та визначати стратегічні альтернативи розвитку та підвищення свої конкурентних позицій на ринку плодоовочевої продукції.

Аналітичну діагностику товарних операцій ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» розпочнемо з аналізу динаміки наявних товарних запасів, як основної складової торговельної діяльності підприємства (рис. 2.4).

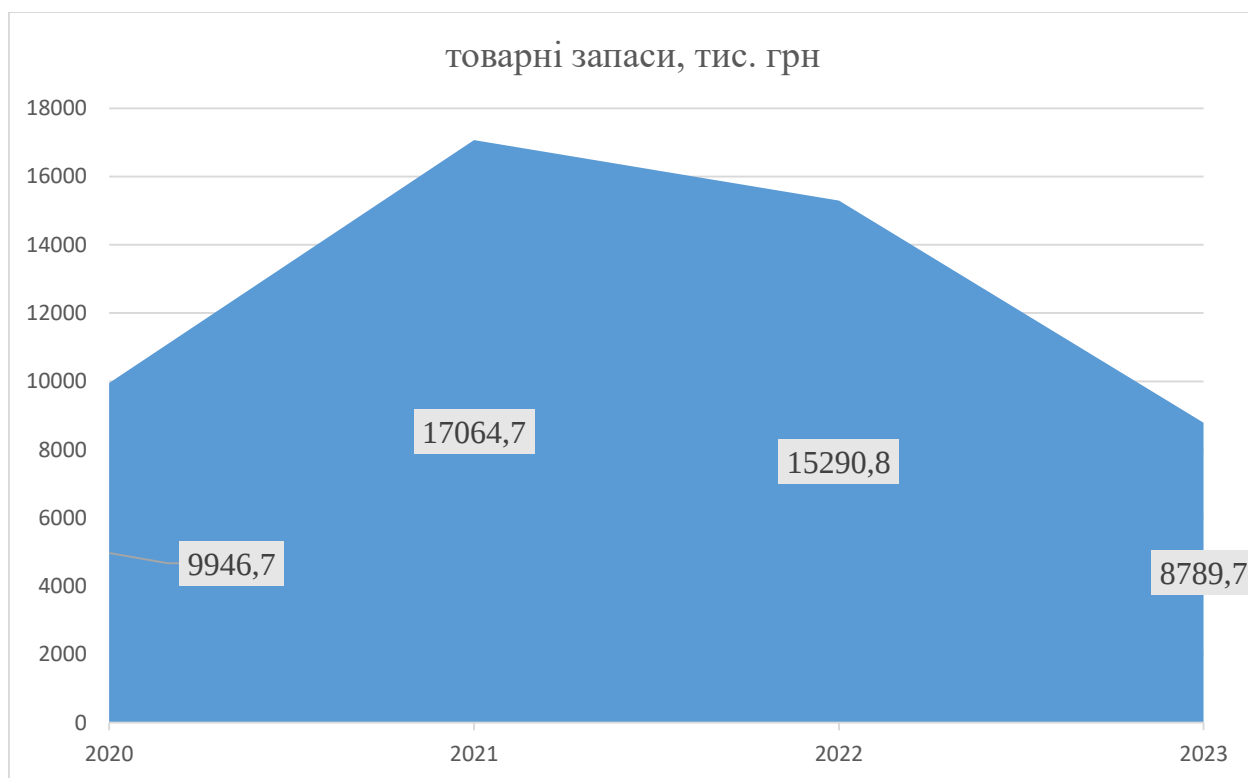

Рис. 2.4. Динаміка товарних запасів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Для більш поглибленого дослідження динаміки товарних запасів аналізують динамічний ряд їх залишків на кінець звітної періоду із застосуванням абсолютних та відносних статистичних показників

Отже, для здійснення практичної частини проведемо горизонтальний аналіз наявності товарних запасів на ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки товарних запасів ТОВ «ТЮ ЮГТОРГСЕРВІС»

показники	2020р	2021р	2022р	2023р
1	2	3	4	5
Абсолютне значення показників, тис. грн	9 946.70	17 064.70	15 290,80	8 789.70
Абсолютне відхилення порівняно із попереднім роком, тис. грн.	х	7118,0	-1773,9	-6501,1
Відносне відхилення порівняно із попереднім роком, %	х	171,6	89,6	57,5

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Далі розглянемо зміни товарних запасів у поєднанні зі змінами отриманого доходу та собівартості їх реалізації (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Відносні показники зміни товарних запасів, їх собівартості та отриманого доходу від реалізації

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4
темپ приросту товарних запасів порівняно із попереднім роком, %	+71,6	-10,4	-42,5
темپ приросту собівартості реалізованих товарів, %	-64,0	-94,3	17,4 разів
темپ приросту чистого доходу від реалізації товарів порівняно із попереднім роком, %	-62,0	-93,0	14,2 разів

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Отже, можна зазначити, що збільшення залишків товарних запасів на кінець відповідних періодів 2021 року як раз і пояснюється значним зниженням чистого доходу від реалізації товарних запасів та, відповідно, й їх собівартості.

Далі проведемо аналіз динаміки та структури оборотних активів торговельного підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» із визначенням частки товарних запасів у складі наявних оборотних ресурсів, що проводиться із використання методу вертикального, або структурного аналізу. Його суть полягає у визначення питомої ваги товарних запасів у загальній досліджуваній сукупності, якою може виступати величина оборотних активів підприємства

Таблиця 2.6

Динаміка та структура оборотних активів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ
ЮГТОРГСЕРВІС»

показники	2020 р		2021 р		2022 р		2023 р	
	сума тис. грн.	%	сума тис. грн.	%	сума тис. грн.	%	сума тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оборотні активи	18 789.10	100,0	22 967.40	100,0	21 151.90	100,0	22 329.60	100,0
товарні запаси	9 946.70	53,0	17 064.70	77,0	15 290.80	71,0	8 789.70	40,0
дебіторська заборгованість	7513.0	40,0	5206,7	22,7	4476,4	21,2	10927,1	49,0
у т.ч. дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6 190.00	33,0	3 039.80	13,2	3 365.40	16,0	8 273.50	37,0
гроші та їх еквіваленти	503.20	2,0	7.40	х	168.10	х	1 614.40	7,2
витрати майбутніх періодів	38.20	х	47.90	х	5.50	х	100.30	х
інші оборотні активи	786.80	5,0	640.70	0,3	1 211.10	7,8	898.10	4,0

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Як показують розрахунки табл. 2.6, питома вага товарних запасів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у 2021-2022 рока перевищувала 70% загальної вартості оборотних активів, що свідчить про сповільнення їх реалізації та зменшення товарообороту на підприємстві. Дебіторська заборгованість навпаки у ці роки займала меншу частку, що також підтверджує зменшення

реалізації продукції покупцям та потенційним споживачам. Слід зазначити, що на підприємстві на кінець звітних періодів майже відсутні грошові кошти на поточному рахунку, тільки на кінець 2023 року їх величина становила 1614,40 тис. грн. це говорить про те, що підприємство отримавши кошти від покупців продукції одразу ж використовує їх на закупівлю наступної партії продукції.

Далі проведемо розрахунки ефективності ведення товарних операцій з використання товарних запасів у забезпеченні результативності фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз показників ефективності використання товарних запасів

№ з/п	Показник	Методика розрахунку	2020р	2021р	2022р	2023р
1	2	3	4		5	6
	середньорічна вартість товарних запасів, тис. грн		5844	13505	16177	12040
1	Валовий прибуток на 1 грн. товарних запасів, грн.	Валовий прибуток/ середньорічна вартість запасів	3,44	0,67	0,06	1,40
2	Операційний прибуток на 1 грн. товарних запасів	Операційний прибуток / середньорічна вартість запасів	0,29	x	x	0,21
3	Чистий дохід на 1 грн. товарних запасів	чистий дохід/ середньорічна вартість запасів	15,52	2,56	0,15	4,67
4	Коефіцієнт оборотності товарних запасів (обороті)	собівартість реалізованих товарів/ середньорічна вартість запасів	12,08	1,88	0,09	3,27
5	Тривалість одного обороту (дні)	360/ коефіцієнт оборотності запасів	30	191	x	110

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Як видно з табл. 2.7, погіршилися майже усі показники ефективності ведення товарних операцій. Така динаміка пов'язана із зростанням середньорічної вартості товарних запасів та відповідно зменшенням їх продажів, зростанням витрат і зниженням абсолютних показників прибутковості

Загальну ефективність діяльності віддзеркалюють показники рентабельності, насамперед рентабельності операційної діяльності за такими величинами як рентабельність реалізації товарів та рентабельність продажів.

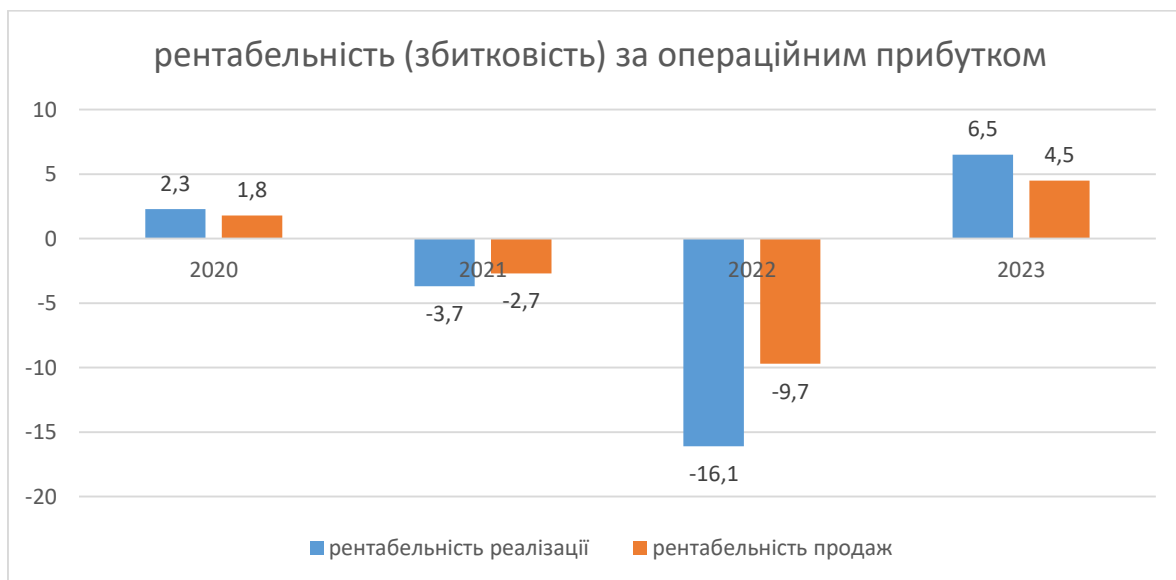
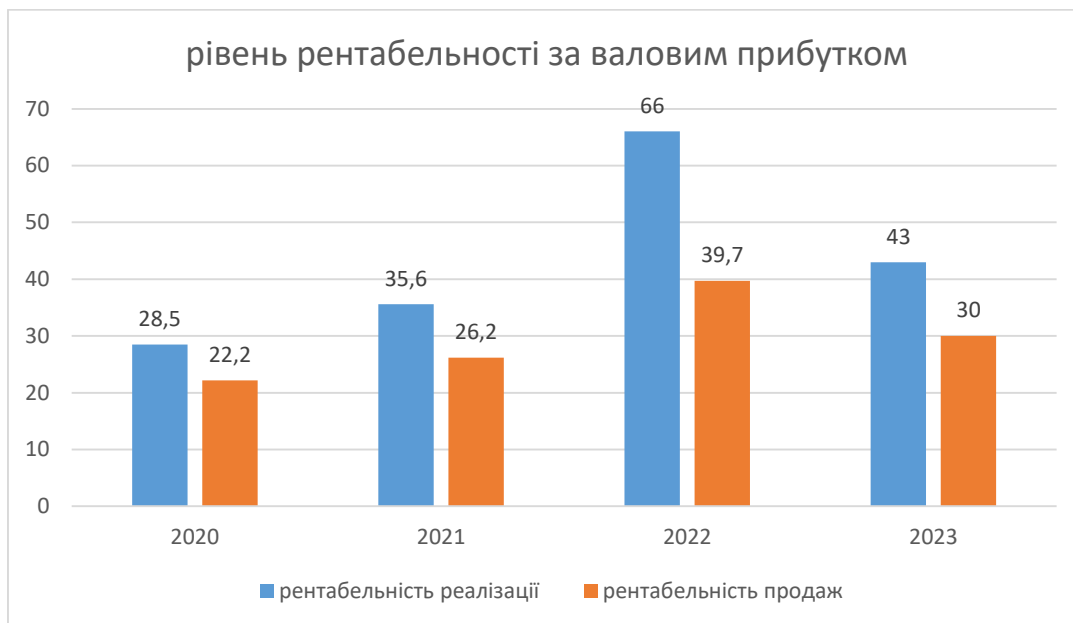

Рис. 2.5. Рівень рентабельності товарних операцій ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Підприємницька діяльність на ринку завжди пов'язана з ризиками. Усунути ризики в діяльності господарюючих суб'єктів неможливо, оскільки вони являють собою елемент об'єктивної дійсності. Отже, для того, щоб досягти високого рівня конкурентоспроможності підприємству необхідно враховувати і оцінювати ризики. В умовах ринкової економіки невизначеність та ризик супроводжують діяльність суб'єктів господарювання у вигляді постійно мінливого середовища, або у вигляді прийнятих управлінських рішень, які можуть змінити окремі параметри підприємства.

Попередні дослідження показали, що для підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» вкрай негативними виявилися періоди його діяльності у 2021-2022 роках. Така ситуація може бути передумовою кризового стану для підприємства та може стати базисом для досягнення рівня банкрутства.

для визначення ймовірності банкрутства широко використовують багатофакторні моделі. І насамперед – це моделі Альтмана. Моделі Альтмана розроблені на основі так званого «аналізу множинних дискримінант» та представляє поетапний аналіз на основі низки коефіцієнтів, який дозволяє оцінити поточну фінансову ситуацію підприємства.

Розроблені моделі Альтмана передбачені для використання підприємствами, що мають акціонерний капітал та для неакціонерних підприємств. скористуємося загальною моделлю Альтмана, що застосовується для визначення рівня банкрутства у практичній діяльності невеликих підприємств, які не мають акціонерного капіталу.

$$R=0,717x_1 + 0,847x_2 + 3,107x_3 + 0,42x_4 + 0,995x_5 \quad (2.1.)$$

де x_1 – відношення оборотних активів до загальної вартості наявних ресурсів;

x_2 – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів;

x_3 – відношення операційного прибутку до загальної вартості активів;

x_4 – відношення балансової вартості власного капіталу до залученого;

x_5 – відношення виручки із продажу до загальної вартості активів.

Віднесення підприємства до певного класу надійності проводиться на підставі наступних значень індексу R:

$R < 1,23$ – існує ймовірність банкрутства, тобто підприємства є в зоні ризику та неспроможності здійснювати свою діяльність

$R = 1,23-2,90$ – ймовірність банкрутства не досить велика, що характеризує знаходження підприємств у зоні невизначеності;

$R > 2,90$ – ймовірність банкрутства незначна, тобто підприємство має достатню фінансову стійкість.

Використовуючи наведену методику, проведемо оцінку ризику банкрутства для підприємства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Оцінка банкрутства за моделлю Е. Альтмана ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	2	3	4	5
X_1 – власний оборотний капітал / актив балансу; (ф. 1 (рядок 1195-р1695)/рядок 1300).	-0,0739	-0,0772	-0,0581	0,00051
X_2 – нерозподілений прибуток / актив балансу; (ф.1 рядок1420/рядок1300)	0,120	0,066	0,057	0,126
X_3 – прибуток до оподаткування / актив балансу; (ф.2 рядок2290/ф.1 рядок1300)	0,066	-0,037	-0,011	0,089
X_4 – власний капіталу / поточні зобов'язання, тобто залучений капітал (ф.1 рядок1495/рядок1695)	0,164	0,108	0,191	0,288
X_5 – чистий дохід від реалізації товарів/ актив балансу (ф.2 рядок2000/ф.1 рядок1300)	3,792	1,240	0,090	1,955
R (інтегральний зведений показник рівня загрози банкрутства)	4,094	1,164	0,143	2,450
Ймовірність банкрутства	низька	висока	висока	висока

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Покажемо детально розрахунок рівня банкрутства за окремими роками.

$R_{2020} = 0,717*(-0,0739) + 0,847*0,120 + 3,107*0,066 + 0,42*0,164 + 0,995*3,792 = 4,094$ Отже, у 2020 році за визначеними показниками спостерігається низький рівень банкрутства, що зумовлено, насамперед, відповідністю структури джерел формування активів підприємства та обсягами

реалізованих товарних запасів. Також цей показник корелює з раніше визначеними показниками фінансової стійкості та ділової активності.

У наступних 2021-2022 роках ситуація значно погіршилася і ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» попало у зону ймовірності банкрутства. Ситуація поліпшилася лише у 2023 році. Слід зазначити, що модель Альтмана побудована таким чином, щоб визначити вплив показників, що віддзеркалюють саме ефективність використання наявних у підприємства ресурсів та його спроможність отримувати свої доходи та фінансові результати на базі наявного ресурсного потенціалу. Розуміючи економічну природу обраних у цій моделі факторів, можна зазначити, що ймовірність банкрутства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» стала можливою саме з урахування зменшення отриманих доходів від впровадження товарних операцій та зазначеного рівня збитковості.

Ймовірність банкрутства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» у 2021-2022 роках підтверджується і наступною методикою (табл. 2.9)

Таблиця 2.9

Розрахунок ймовірності банкрутства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС»

показники	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5
K1= рентабельність власного капіталу	0,25116913	-0,21299669	-0,04920474	0,32657321
K2=співвідношення кредиторської заборгованості до дебіторської заборгованості	3,0162666	7,83946312	6,43198431	2,59267541
K3=співвідношення кредиторської заборгованості до найбільш ліквідних активів (грошових коштів і ДЗ)	3,07114258	8,24297716	6,4309042	2,25676837
K4=рентабельність продаж	0,01421012	-0,0299896	-0,11985327	0,03730499
K5=співвідношення власного і позикового капіталу	0,16364255	0,10785492	0,19091605	0,28837045
K6=співвідношення наявних ресурсів до отриманої виручки від реалізації	0,26370852	0,80622507	11,1535672	0,51154416
Загроза банкрутства	1,025	2,463	3,022	0,882
нормативний коефіцієнт банкрутства	1,58	1,58	1,65	2,7

Джерело: розраховано за даними [Додаток В]

Біль наглядно результати дослідження ймовірності банкрутства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» наведено на рис 2.6.

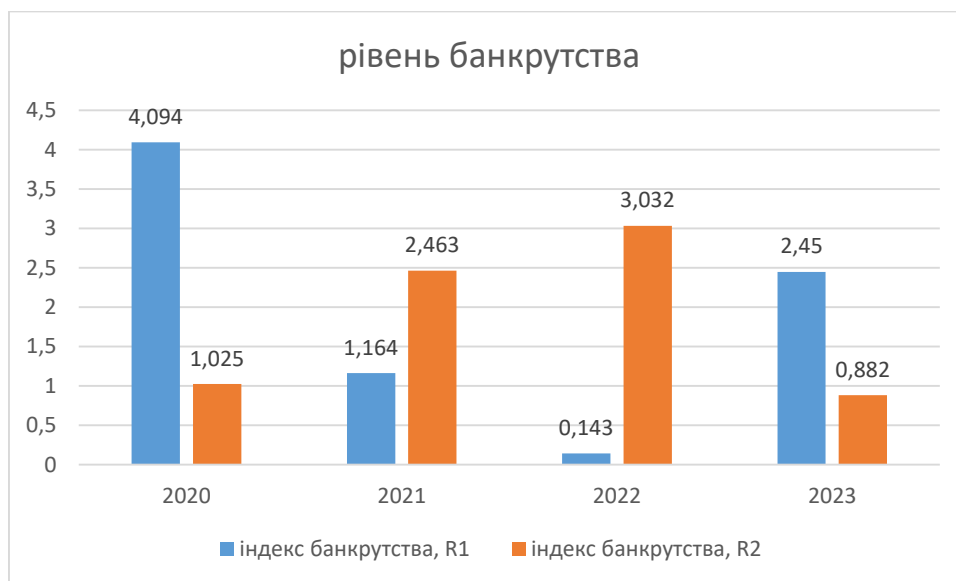

Рис. 2.6. Рівень банкрутства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: розраховано за даними [Додаток В]

Отже, як бачимо за наведеними розрахунками за іншою моделлю ймовірності банкрутства нестійка тенденція економічного розвитку ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» також підтверджується. Про це свідчать розраховані показники ймовірності банкрутства, які мають негативні значення порівняно із нормативними величинами саме у 2021 та 2022 роках. Таким чином, проведене дослідження економічного розвитку підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» свідчить, що найбільш пріоритетним фактором забезпечення стабільності його функціонування є зростання обсягів реалізації плодоовочевої продукції, що забезпечить отримання доходу від реалізації та відповідно й зростання прибутковості його торговельної діяльності.

2.3. Загальна організація обліку, оподаткування та звітності на підприємстві

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві - це процес створення системи обліку, яка включає в себе розробку правил, процедур і стандартів, щоб забезпечити точність, порівнянність і достовірність фінансової інформації. Організація обліку на підприємстві передбачає:

1) визначення структури обліку: встановлення організаційної структури бухгалтерського відділу, визначення ролей і відповідальностей працівників;

2) розробка облікової політики: визначення правил, стандартів і процедур, які будуть використовуватися для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

3) вибір бухгалтерської системи: вибір та налаштування бухгалтерської програми або іншої системи для ведення обліку, яка відповідає потребам підприємства;

4) встановлення системи контролю: розробка системи внутрішнього контролю для перевірки правильності і надійності бухгалтерського обліку;

5) ведення первинної документації: систематичне збирання і обробка первинної бухгалтерської документації, такої як рахунки-фактури, квитанції, заявки на виплати тощо;

6) складання фінансової звітності: підготовка різних фінансових звітів, таких як звіт про прибуток і збитки, баланс та звіт про грошові потоки;

7) аудит і перевірка: проведення аудиту та перевірки фінансової звітності для підтвердження її достовірності та відповідності стандартам.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві вимагає уваги до деталей, систематичності та знання відповідних стандартів та процедур. Цей процес є ключовим для забезпечення ефективного управління фінансами та відповідності законодавству

Облік на підприємстві здійснюється за загальними правилами та напрямками:

1) бухгалтерський фінансовий облік – систематизація інформації на рахунках обліку та в облікових регістрах, формування показників фінансової звітності;

2) облік з метою оподаткування (податковий облік) - облік діяльності підприємства з метою обчислення та справляння податків і зборів, складання та подання податкової звітності відповідно до податкового законодавства;

3) управлінський облік – облік за центрами відповідальності та підрозділами з метою оптимізації витрат та зростання прибутковості для прийняття управлінських рішень.

Облікова політика підприємства визначається відповідно до вимог законодавства, стандартів обліку та внутрішніх потреб підприємства. Вона є важливим інструментом для забезпечення достовірності, порівняності та надійності фінансової інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень, звітності перед зацікавленими сторонами та виконання інших функцій обліку.

Відтак облікова політика на підприємстві має виконувати наступні завдання.

- стандартизація облікових процедур: облікова політика встановлює стандарти та процедури, які використовуються для обліку фінансової інформації. Це допомагає забезпечити консистентність та точність у фінансовому звіті;

- забезпечення дотримання правил та стандартів: облікова політика повинна враховувати вимоги законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, які діють на підприємстві. Це включає в себе відповідність місцевим і міжнародним стандартам звітності;

- захист активів та інформації: облікова політика встановлює процедури контролю за фінансовими операціями та забезпечує захист активів підприємства від шахраїв та шахрайства;

- оптимізація податкових зобов'язань: шляхом встановлення правильних методів обліку та звітності, облікова політика може допомогти підприємствам оптимізувати їх податкові зобов'язання та мінімізувати податкові ризики;

- покращення управлінського прийняття рішень: інформація, яка збирається та обробляється в рамках облікової політики, може бути використана для аналізу фінансового стану підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

- покращення довіри стейкхолдерів: правильно розроблена та виконана облікова політика демонструє зобов'язання підприємства до прозорості, точності та дотримання вимог законодавства, що сприяє покращенню довіри стейкхолдерів;

- мінімізація ризиків та підвищення ефективності: Облікова політика може включати в себе положення, які спрямовані на ідентифікацію та мінімізацію ризиків, а також на підвищення ефективності обліку та фінансових процесів на підприємстві.

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» здійснює бухгалтерський облік своєї фінансово-господарської діяльності та, зокрема, товарних операцій відповідно до чинного національного облікового законодавства.

У частині товарних операцій в обліку систематизується інформація щодо придбання товарних запасів, їх складського обліку, розрахункових операцій з постачальниками та покупцями плодоовочевої продукції. Бухгалтерський облік і звітність ведеться у відповідності з методологічними основами та порядком, визначеними Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», Планом рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами чинного законодавства України. Господарські операції підприємства відображаються відповідно до робочого плану рахунків.

Концептуальною основою для підготовки фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку є національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Річну фінансову звітність ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» подає:

- власникам (засновникам) згідно з установчими документами;
- органам державної влади (ДФС України та Державна статистика України)
- Податковій інспекції разом із декларацією з податку на прибуток.

На підприємстві облік виробничої діяльності ведеться із застосуванням автоматизованої журнально-ордерної форми обліку. Веденням бухгалтерського обліку у ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», згідно з Наказом про облікову політику (Додаток Г), займається головний бухгалтер, яким забезпечується відповідність ведення облікових процедур методологічним принципам національних стандартів обліку, складання та подання у встановлені терміни фінансової та податкової звітності. Відповідальність за ведення бухгалтерського обліку ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» лежить на керівникові.

На підприємстві автоматизовано облік по оформленню всіх господарських операцій, оформленню первинних документів та ведеться за допомогою комп'ютерної програми «BAS. Бухгалтерія».

Для організації бухгалтерського обліку та обліку з метою оподаткування на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» видано Наказ «Про формування облікової політики» (Додаток Г), в якому висвітлено основні питання ведення обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат.

До Наказу «Про формування облікової політики» регламентовано перелік первинних документів, які застосовуються підприємством в практичній діяльності. На підприємстві затверджено розроблений на основі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій Робочий план рахунків та регістрів аналітичного обліку (Додаток Д). До Наказу «Про облікову політику надано Правила оформлення первинних документів» (Додаток Е) та Договір про повну матеріальну відповідальність (Додаток Ж)

Порядок складання фінансової звітності залежить від внутрішніх процедур підприємства та вимог законодавства у країні, де діє підприємство. Основними процедурами при складанні фінансової звітності є такі:

Збір фінансової інформації: Початковий етап, на якому збираються всі необхідні фінансові дані, такі як звіти про операції, бухгалтерська документація, рахунки-фактури, банківські виписки тощо

Обробка фінансової інформації: Отримана фінансова інформація перевіряється на точність та повноту, і у разі потреби вносяться корективи

Складання фінансових звітів: На цьому етапі складаються основні фінансові звіти, такі як баланс, звіт про прибуток і збитки, звіт про зміни в оборотних активах, звіт про грошові потоки тощо

Подання фінансових звітів: Після складання і аудиту фінансові звіти подаються за встановленим порядком до відповідних органів, таких як податкові служби, регуляторні органи,

Аналіз фінансової звітності: Фінансові звіти аналізуються керівництвом підприємства, фінансовим аналітиками та зацікавленими сторонами для оцінки фінансового стану підприємства, його ефективності та можливостей для подальшого розвитку

Ухвалення рішень: На підставі аналізу фінансової звітності приймаються рішення щодо подальшого розвитку підприємства, розподілу прибутку, інвестування тощо.

Облік діяльності та товарних операцій на підприємстві ведеться за допомогою програми «BAS Бухгалтерія», яка забезпечує ведення обліку у таких напрямках:

- планування та аналіз продажів, закупівель відповідно до планових та фактичних показників;
- управління продажами плодоовочевої продукції покупцям та торговельним мережам;
- управління поставками плодоовочевої продукції від постачальників – аграрних товаровиробників;
- управління складськими товарними запасами плодоовочевої продукції;
- управління взаємовідносинами з вітчизняними постачальниками та замовниками, а також нерезидентами;

- управління замовленнями покупців плодоовочевої продукції на вітчизняному ринку та у сфері ЗЕД;
- обробка претензій, виставлених контрагентами;
- управління грошовими потоками між контрагентами;
- облік і аналіз управлінських та збутових витрат;
- управління взаєморозрахунками з покупцями, постачальниками і підзвітними особами;
- аналіз цін на плодоовочеву продукцію і управління ціновою політикою на вітчизняному ринку та у сфері ЗЕД;
- моніторинг та аналіз ефективності торговельної діяльності.

Програма «BAS Бухгалтерія» дозволяє здійснювати ведення кількісного або кількісно-сумового обліку. З цією програмою здійснюється інвентаризація товарної плодоовочевої продукції, що знаходиться у місцях зберігання. В системі «BAS Бухгалтерія» відбивається завезення і реалізація товарів. Складаються всі потрібні документи. Оптові продажі здійснюються відповідно до договору, який був складений між покупцем і компанією-постачальником. Програмне забезпечення «BAS Бухгалтерія» дозволяє контролювати операції з постачання та продажу плодоовочевої продукції, а також процеси продажів після проведення інвентаризації. У програмному забезпеченні «BAS Бухгалтерія» доступні операції з ведення обліку та виконання готівкових та безготівкових операцій, у тому числі з іноземною валютою.

В автоматизованій системі обліку усі операції, що мають місце на підприємстві під час впровадження торговельної діяльності, знаходять своє впровадження в системі рахунків та облікових регістрах. В програмі «BAS Бухгалтерія» формуються такі регістри обліку:

- Картка рахунку за певний період (Додаток И);
- Оборотно-сальдова відомість за рахунком (Додаток К);
- Аналіз рахунку (Додаток Л).

За результатами систематизації в облікових регістрах уся інформація щодо відображення діяльності в обліку систематизується у загальній оборотно-

сальдовій відомості (Додаток М), за даними якої формуються показники фінансової звітності підприємства.

Ведення обліку в системі оподаткування, тобто формування інформації щодо нарахування та сплати податкових зобов'язань за передбаченими податками та платіжками здійснюється за допомогою програми М.Е.DOC. зокрема проводиться облік ПДВ за товарними операціями – формуються податкові накладні, проходить їх реєстрація в ЄРПН. Реєстрація податкових накладних в ЄРПН має свою регламентацію та складний процес формування реєстраційного ліміту. У системі М.Е.DOC здійснюється формування та подання податкової звітності.

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є платником податку на прибуток та податку на додану вартість, що зазначено у відповідних свідоцтвах про реєстрацію платника податків (Додаток Н), надає до органів фіскальної служби відповідні форми податкової звітності. Слід зазначити, що за досліджуваний період Податкова декларація з податку на прибуток подавалася без передбачених до неї додатків, оскільки ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» не здійснювало при обчисленні податку на прибуток коригування на різниці, передбачені Податковим Кодексом України. Відтак, базою нарахування податку на прибуток був фінансовий результат (прибуток), визначений за даними бухгалтерського обліку та відображений у формі 2-м «Звіт про фінансові результати».

Відповідно до чинного податкового законодавства ТОВ «ТД ЮГТОРГСЕРВІС» є платником наступних основних податків:

- податок на прибуток;
- податок на додану вартість;
- податок з доходів фізичних осіб з оплати праці найманих робітників та військовий збір;

Податкова декларація з податку на додану вартість (Додаток П) подається з відповідними додатками:

– Додаток 1 до Податкової декларації з податку на додану вартість – «Відомості про суми податку на додану вартість, зазначені у податкових накладних/розрахунках коригування до податкових накладних, не зареєстрованих в ЄРПН, та податкових кредит з урахуванням його коригування» (Додаток Р);

– Уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань з податку на додану вартість у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок;

– Довідка про суму від'ємного значення звітнього (податкового) періоду, яка зараховується до складу податкового кредиту наступного звітнього (податкового) періоду;

– Розшифровки податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів.

За нарахованими податковими зобов'язаннями в частині оподаткування заробітної плати найманим працівникам ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС», як податковий агент, складає та подає «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску».

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» подає податкові декларації до органу ДФС в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

Усі товарні операції відображуються в обліковій системі на підставі первинних документів, які підтверджують факт здійснення тієї чи іншої товарної операції – придбання, оприбуткування, зберігання, реалізації або іншого вибуття, а також проведення розрахунків з контрагентами – учасниками товарних операцій. Система документування операцій з руху товарних запасів включає в себе низку документів, які реєструють всі операції зі зберігання та переміщення товарів на підприємстві. Ця система дозволяє вести облік запасів, визначати їхню доступність, вести контроль за рухом товарів та забезпечити точність та достовірність облікової інформації. На торговельних підприємствах для

оформлення товарних операцій можуть бути використані наступні первинні документи

Накладна на приймання-видачу товарів (НПВ): Цей документ використовується для реєстрації приймання та видачі товарів. Він містить інформацію про кількість, якість, ціну та інші деталі щодо пересування товарів

Рахунки-фактури (накладні): Ці документи використовуються для оформлення фінансових операцій з купівлі та продажу товарів. Вони містять деталі про товари, їхню ціну, кількість та загальну суму операції.

Акти інвентаризації: Ці документи використовуються для проведення інвентаризації запасів. Вони містять інформацію про фактичну кількість товарів на складі та порівнюються з обліковими даними.

Журнали обліку руху товарів: Журнали використовуються для систематичного реєстрування всіх операцій зі зберігання та переміщення товарів. Вони містять записи про приймання, видачу, переміщення та інші операції зі запасами.

Ця система документування допомагає підприємствам забезпечити точний та систематичний облік руху товарних запасів, що є ключовим для ефективного управління складською діяльністю та забезпечення вчасної доставки товарів клієнтам

Слід зазначити, що на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» застосовуються загальноприйняті первинні документи для документального підтвердження товарних операцій.

Визначальним документом є Договір поставки. Так, наприклад, при закупівлі продукції у фермерського господарства «Грико» було оформлено такі документи: Договір на поставку товару «печериці розсипні» (Додаток С), видаткова накладна на суму 41025,00 грн (у тому числі ПДВ – 6837,50 грн) (Додаток Т), податоква накладна (Додаток У), товаро-транспортна накладна (Додаток Ф), платіжна інструкція (Додаток Х), виписка банку (Додаток Ц).

Загальну схему документального забезпечення товарних операцій ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» наведено на рис. 2.7

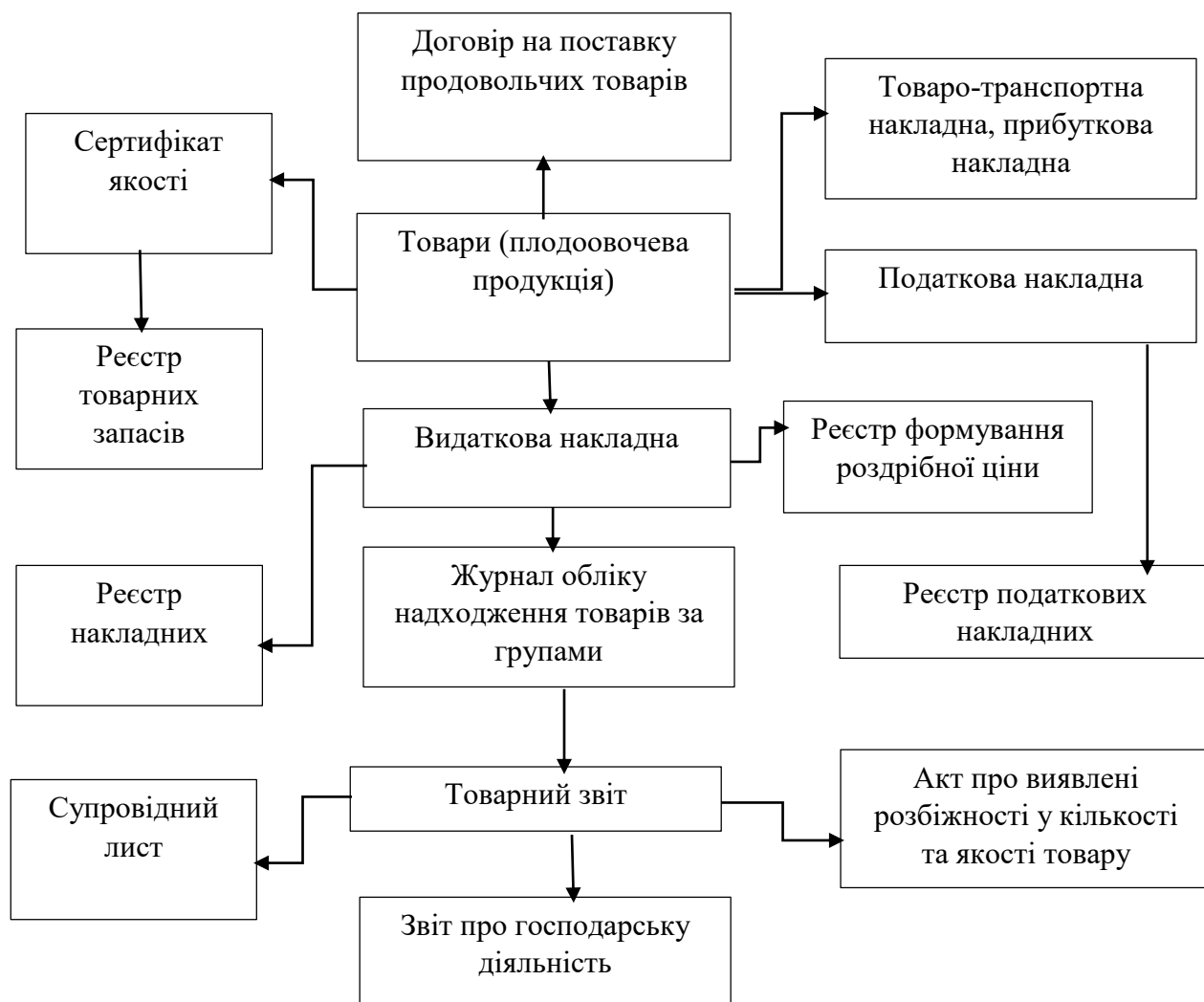

Рис. 2.7. Схема документального забезпечення товарних операцій
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором за даними підприємства

Отже, загальна організація обліку та документальне оформлення торговельних операцій відповідає загальноприйнятим положенням діючого законодавства. Первинні документи на підприємстві оформлюються в паперовому або електронному виді, містять усі необхідні реквізити, що передбачені законодавством.

РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

3.1. Діюча практика обліку товарних операцій на підприємстві

Для торговельного підприємства ведення обліку товарів та товарних операцій необхідне для того, щоб отримувати достовірну інформацію про наявність та рух товарів на складі, контролювати заборгованість перед постачальниками (кредиторську) та від покупців (дебіторську), давати оцінку роботи співробітників, контролювати виручку та рентабельність підприємства.

Схематично організацію обліку надходження товарів, переміщення в межах підприємства та їх реалізацію можна зобразити так, як показано на рисунку 3.1.

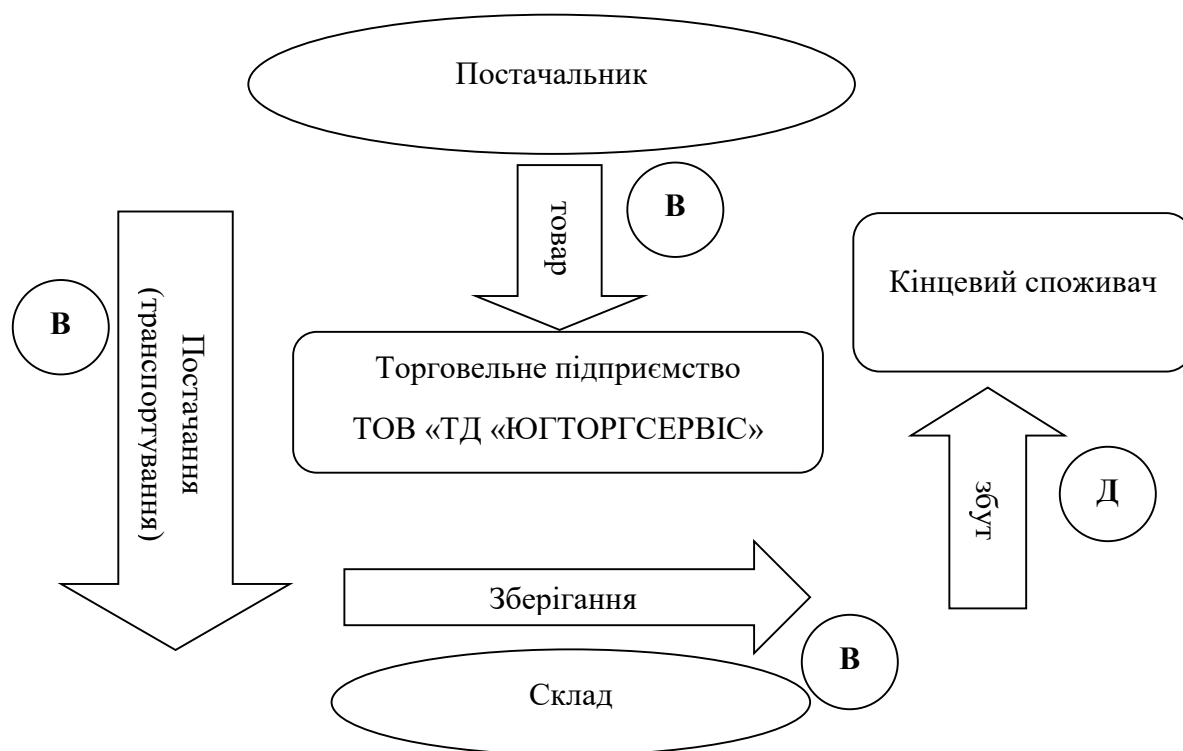

Рис. 3.1. Основні етапи руху товарних запасів: постачання-зберігання-збут

Джерело: складено автором

Обліковий процес товарних операцій на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» організовано за вищенаведеними процесами, тобто придбання плодоовочевої продукції у постачальників, її зберігання та подальшої реалізації покупцям. Насамперед, усі облікові процедури мають бути зазначені в обліковій політиці підприємства (рис. 3.2.).

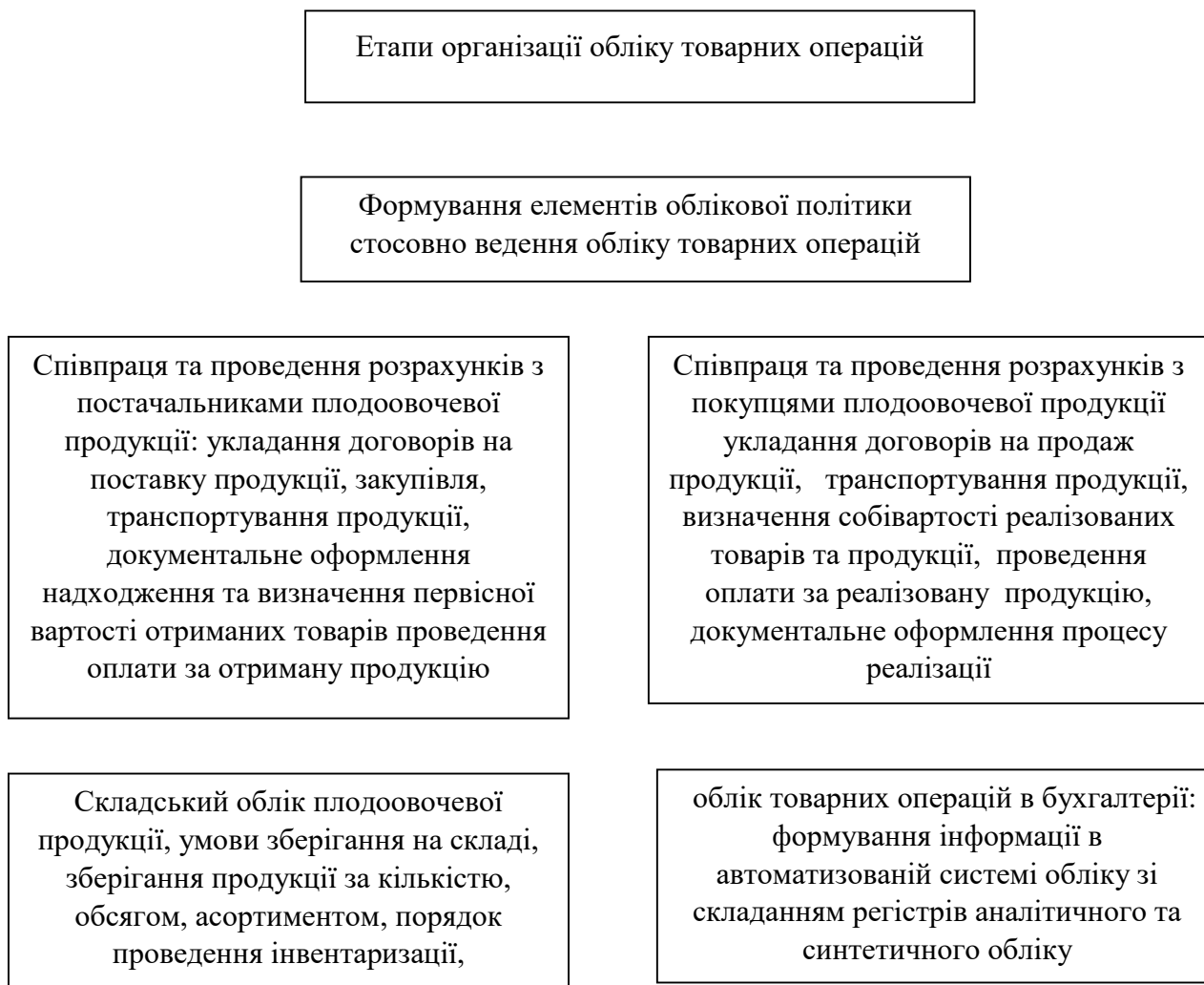

Рис. 3.2. Облікові процедури відображення товарних операцій на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором

В обліковій політиці (Додаток Г) зазначено такі елементи щодо обліку товарних запасів.

Одиницею обліку товарних запасів вважати їх найменування – тобто плодоовочева продукція, яка придбана та ставиться на баланс підприємства, враховується за кожним її найменуванням відповідно до товаросупровідних документів.

Обліковою політикою прописано порядок формування первісної вартості плодоовочевої продукції. Так, до первинної вартості включати суми, які сплачуються постачальникам, суми ввізного мита, суми ТЗВ – витрати на заготівлю запасів, оплати тарифів (фрахту), за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи страхування ризиків транспортування запасів), якщо їх можливо ідентифікувати та прив'язати до кожної окремої партії товару; до вартості запасів включаються також інші витрати, пов'язані з придбанням запасів і доведенням до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях. До таких витрат, особливо, відносяться прямі витрати на оплату праці, всі інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якості запасів.

При реалізації плодоовочевої продукції, як товарних запасів на підприємстві застосовується метод оцінки ФІФО. Метод вибуття товарів ФІФО (First-In, First-Out) - це метод обліку запасів, при якому припускається, що перші закуплені або вироблені товари першими продаються чи використовуються. За цим методом вартість проданих або використаних одиниць визначається за ціною, яку платили за перші отримані одиниці товарів. Основний принцип – перші в списку – перші вибувають. Згідно з цим методом, перші отримані або виготовлені товари вважаються першими проданими або використаними. Вартість вибуття товарів визначається за вартістю перших одиниць, які були отримані в запас. У періоди інфляції метод ФІФО може призвести до зниження витрат і, відповідно, до зниження оподаткування та збільшення прибутку.

З метою контролю над наявністю майна, оцінки його стану та забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності щорічно в період із 1 жовтня по 25 грудня проводити інвентаризацію товарних запасів. Дані інвентаризації кожного виду матеріальних цінностей заносять в інвентаризаційні

описи, які складаються в двох примірниках за місцями зберігання матеріальних цінностей і матеріально відповідальними особами. У бухгалтерії фактичні залишки матеріальних цінностей, зафіксовані в описах, порівнюють з даними бухгалтерського обліку і виявляють надлишки або нестачу цінностей (якщо вони мали місце). Матеріальні цінності, щодо яких виявлено розходження з даними бухгалтерського обліку, записують в порівняльну відомість, а матеріально відповідальні особи повинні дати інвентаризаційній комісії письмові пояснення щодо причин їх виникнення. Порівняльні відомості складаються в одному екземплярі та щодо кожної особи, яка відповідає за збереження відповідних цінностей. Окремі порівняльні відомості складаються на цінності, які належать іншим підприємствам.

На підставі порівняльних відомостей комісія вивчає матеріали справи (наприклад, проводить розслідування) і робить висновки щодо характеру нестачі цінностей (крадіжка, нестача внаслідок природного убування тощо). Свої висновки робоча комісія оформляє протоколом. У ньому вказують: кінцеві результати інвентаризації; результати перевірки стану складського господарства; висновки щодо результатів інвентаризації; пропозиції про залік нестач та лишків за пересортицею, списання нестач в межах норм природного убутку, а також понаднормових нестач і втрат від псування цінностей; заходи, вжиті для запобігання таким втратам і нестачам.

Облікове відображення товарних операцій передбачає їх систематизацію на рахунках бухгалтерського обліку та відображення в облікових регістрах синтетичного та аналітичного обліку. Для відображення в обліку товарних операцій на підприємстві застосовуються рахунки з обліку товарів, розрахунків з постачальниками (вітчизняними та іноземними), рахунки за розрахунками з покупцями плодоовочевої продукції. Також при проведенні в обліку операцій з надання транспортних послуг або розрахунків з митними органами застосовуються рахунки з обліку з іншими дебіторами та кредиторами.

Загальна схема розрахунків за операціями з придбання плодоовочевої продукції наведена на рис. 3.3.

Рис 3.3. Схема обліку розрахунків з придбання плодоовочевої продукції

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором

Загальна схема розрахунків з реалізації плодоовочевої продукції наведена на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Схема обліку реалізації плодовоовчевої продукції

ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Джерело: складено автором

Усі товарні операції з реалізації плодовоовчевої продукції систематизуються за окремими покупцями в оборотно-сальдовій відомості за окремими контрагентами, фрагмент якої наведено в табл. 3.1

Таблиця 3.1

Інформація щодо покупців плодоовочевої продукції та проведених
розрахунків у розрізі контрагентів

Контрагенти	сальдо на початок період		обороты за період		сальдо на кінець періоду
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет
361	3 365 445,1		65 047 033,26	62 283 201,35	6 129 277,09
ТОВ "КВІКМІЛЗ УКРАЇНА"			592 700,10	543 950,10	48 750,00
"ПИРЯТИНСЬКИЙ ДЕЛІКАТЕС"			1 611 441,12	1 137 944,00	473 497,12
Агроінвест-Логістік Покупатель			3 528 641,47	3 528 641,47	
Брокер-груп			14 000,00	14 000,00	
ЕКСПАНСІЯ ТОВ	7 870,08			7 870,08	
Колос Люксарі			28 000,00	24 500,00	3 500,00
МАЯК-ПІВДЕНЬ	4 403,13				4 403,13
ОДЕСЬКА ПРОДУКТОВА КОМПАНІЯ, ТОВ			19 842,00	19 842,00	
ОПТІФУД, ТОВ			51 808,80	51 808,80	
ОФ ТОВ "Експансія"			32 748,77	5 000,00	27 748,77
ПАН БІЛАН ФГ покупатель	304 912,77			304 912,77	
ПП "ЕКСТРА-ПІВДЕНЬ"			881 319,92	881 319,92	
ПП "ЕКСТРА-ПІВНІЧ "			184 278,22	184 278,22	
Проект Інвест ХХІ, ТОВ	301 158,60		8 890 972,46	8 928 823,10	263 307,96
ПСК «Райкоопзаготпром Саратовської РСС»			78 542,04	78 542,04	
СТОВ "Агрофірма Факел" ПОКУПАТЕЛЬ	86 069,08				86 069,08
ТАВРИЯ ПЛЮС, покупатель	93 418,50		4 204 319,05	3 353 550,21	944 187,34
ТАВРІЯ-В, Покупатель	286 439,10		5 152 642,01	4 182 670,38	1 256 410,73
ТАВРІЯ-І, ПП	312 183,60		3 020 307,26	2 099 043,90	1 233 446,96
ТОВ "РОДИННИЙ ХЛІБ"			146 916,60	149 292,60	
ТОВ "АІЛ-ТРЕЙДІНГ" - Покупатель			2 978 964,68	2 978 964,68	
ТОВ "БОНФРУТ ЛТД"	4 000,00				4 000,00
ТОВ "ВТ ДЕВЕЛОПМЕНТ"	142 254,30		62 048,10	204 302,40	
ТОВ "ГАВРИЛІВКА"			76 486,98	76 486,98	
ТОВ "ГОРМОЛЗАВОД"			1 100 000,00	1 100 000,00	
ТОВ "КОПІЙКА-ЦЕНТР"	530 876,83		6 687 429,58	6 833 709,40	384 597,01
ТОВ "МАРСАП"			96 021,85	63 168,25	32 853,60
ТОВ "МЕТРО Кеш енд Кері Україна"		0,01			
ТОВ "НІКО-ПІВДЕНЬ"			1 118 105,34	1 118 105,34	
ТОВ "НІКОД"			42 996,00	42 996,00	
ТОВ "ОВОЧ-ФРУТ" покупатель			3 421 418,78	3 421 418,78	
ТОВ "ОВОЧЕВА ДОЛИНА"	1 500,00				1 500,00

ТОВ "ПІВДЕНЬТРАНСЛОГІСТИК"	7 520,00		14 400,00		21 920,00
ТОВ "ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД"			26 979,00	26 979,00	
ТОВ "ТЕН-А"		494 000,00	408 000,00		
ТОВ "ТРОПІК"			22 530,70	22 530,70	
ТОВ "ЧАЙКА ГРУПП"			56 918,44	20 413,24	36 505,20
ТОВ "ЮГ ПРОД ТОРГ"	394 743,00		17 975 923,03	18 370 666,03	
ТОРГ ФРУТ» ТОВ			2 098 746,90	2 098 746,90	
ФОП Єнчу Олексій Володимирович	400,00		408 324,06	408 724,06	
ФОП Науменко О. В.			6 120,00		6 120,00
ФОП Тетью А. П.			7 140,00		7 140,00
ХЛАДКОТАКТ, ТОВ ПОКУПАТЕЛЬ	1 381 696,20				1 381 696,20
362			2 178 984,43	34 734,88	2 144 249,55
FSV AGRO GRUP SRL, Республіка Молдова			2 178 984,43	34 734,88	2 144 249,55
Разом	3 365 445,1		67 226 017,69	62 317 936,23	8 273 526,64

Джерело: складено за даними підприємства

Слід зазначити, що на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» здійснюються товарні операції у сфері ЗЕД, які мають особливості щодо відображення в обліку. Специфіка полягає, по-перше в тому, що розрахунки з нерезидентами проводяться в іноземній валюті а відтак мають бути відображені курсові різниці за монетарними статтями дебіторської та кредиторської заборгованості, а також за валютними коштами на валютних рахунках підприємства. По-друге, мають бути достовірно визначені первісна вартість імпортованих товарів (плодоовочевої продукції) та дохід від експорту товарів. При здійсненні імпортних операцій в першу чергу складається зовнішньоекономічний договір контракт (Додаток III) та відповідні документи.

При імпорті до договору прикладаються такі документи:

- імпортна митна декларація;
- специфікація(на конкретну поставку);
- quality certificate (сертифікат якості);
- packing list (пакувальний лист);
- commercial invoice (рахунок-фактура);
- товарна накладна.

Приклад відображення імпорту овочевої продукції наведено у табл.

Таблиця 3.2

Облік операцій з надходження товарів у митному режимі імпорту

№ з/п	Найменування операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		дебет	кредит	
1	2	3	4	5
1	сплачено митниці мито 10% від митної вартості	377	311	52219,96
2	Перераховано митниці суму «імпортного» ПДВ	377	311	104439,92
3	Відображено вартість оприбуткованої цибулі продовольчої	281	632	10920
				522199,61
4	Віднесено до первісної вартості імпортованих товарів суму мита	281	377	52219,96
5	Відображено податковий кредит з ПДВ на підставі митної декларації	641	377	104439,92
6	Здійснено оплату нерезиденту	632	312	10920
				522303,6
7	Відображено курсову різницю за монетарною кредиторською заборгованістю	945	632	104,0

Джерело: складено за даними [Додаток III]

При реалізації плодоовочевої продукції підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» визнає дохід відповідно до вимог НП(С)БО 15 «Дохід» за умови виконання усіх вимог, тобто на дату передачі ризиків на товар покупцеві.

Пакет документів, які підтверджують реалізацію плодоовочевої продукції ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» та розрахунки з покупцями за реалізовану продукцію (товари) наведено у Додатку Щ. Для підтвердження товарних операцій з продажу було оформлено Договір поставки, який укладено між ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» та ТОВ «КОПІЙКА-ЦЕНТР», Додаткову угоду до Договору поставки, видаткову накладну на загальну суму 54503,40 грн (у т. ч. ПДВ – 9083,40 грн); податкову накладну; Рахунок на оплату; Товаротransпортну накладну. проведення оплати здійснено та підтверджено Платіжною інструкцією та випискою банку. З метою здійснення контролю за розрахунками з покупцями на підприємстві проводиться інвентаризація та складається Акт звірки (Додаток Ю).

Крім реалізації плодоовочевої продукції надає послуги транспортування плодоовочевої продукції. Підприємство виконує ці послуги або власним автотранспортом, або із залученням сторонніх транспортних організацій в залежності від щільності поставок за певні періоди. від свого імені укладає договори про транспортування та зберігання вантажу.

Розглянемо відображення зазначених операцій в обліку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Облік наданих послуг з транспортування продукції

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерська проводка		
		Д-т	К-т	Сума, грн
1	2	3	4	5
1.	Визнано суму доходу згідно з актом виконаних послуг	361	703	24000
2.	Нараховано суму податкових зобов'язань з ПДВ	7031	641.2	4000
3.	Придбані послуги з транспортування віднесено на витрати підприємства	232	631	8000
4.	Відображено податковий кредит з суми транспортних послуг	641.2	631	1600
5.	Транспортні послуги віднесено на собівартість реалізації	9032	232	8000
6.	Сплачено на рахунок транспортній організації придбану послугу з транспортування вантажу	631	311	9600
7.	Відображено витрати експедитора, що становлять собівартість власних послуг (без транспортних послуг)	231	66, 65, 203, 131, 372	9000
8.	Списано собівартість реалізації власних послуг	9031	231	9000
9.	Відображено адміністративні витрати	92	631, 20	1000
10.	Списано чистий дохід на фінансовий результат за датою підписання акта	7031	791	20000
11.	Списано витрати на фінансовий результат $8000 + 9000 + 1000$	791	903, 92	18000
12.	Надійшла оплата від контрагента-покупця	311	361	24000

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, облік товарних операцій здійснюється на підприємстві відповідно до загальних принципів та правил облікового відображення.

3.2. Оподаткування товарних операцій в системі облікового забезпечення підприємства

Як було зазначено у попередніх розділах, товарні операції, а саме їх постачання, зберігання (у частині виявленої нестачі при інвентаризації) та реалізації є об'єктом оподаткування ПДВ.

Враховуючи, що підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» проводить закупівлю плодоовочевої продукції на митній території України, так і за її межами, то у порядку визначення бази оподаткування визнання податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ є певні особливості.

Також підприємство застосовує передбачені укладеними договорами умови оплати – після отримання (реалізації) товарів, або авансові платежі. Отже й дата нарахування податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ буде відрізнятися в залежності від умов оплати та поставки плодоовочевої продукції.

За загальними правилами відповідно до ПКУ датою визнання податкових зобов'язань з ПДВ є: дата отримання грошових коштів від покупців, або дата відвантаження продукції (товарів) покупцям. На підприємстві ТОВ для відображення операцій з визначення податкових зобов'язань та визнання податкового кредиту застосовується субрахунок 6412 «Розрахунки з ПДВ» – це рахунок третього порядку до субрахунка 641 «Розрахунки за податками», який відкрито в автоматизованій обліковій системі ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» для окремого обліку розрахунків з ПДВ.

На субрахунку 6412 відображаються: за кредитом – податкові зобов'язання з ПДВ; за дебетом – податковий кредит з ПДВ, документально підтверджений податковими накладними при отриманні товарів від постачальників, розрахунками коригування до податкових накладних, митними деклараціями при імпорті плодоовочевої продукції. За дебетом також відображається погашення зобов'язань зі сплати ПДВ до бюджету згідно з даними податкових декларацій, уточнюючих розрахунків, податкових повідомлень-рішень, причому незалежно від способу їх погашення – з електронного рахунка в СЕА

Задля відображення особливостей та порядку нарахування податкових зобов'язань з ПДВ та визнання податкового кредиту в автоматизованій системі обліку підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» передбачено додаткові субрахунки до 643 «Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит» субрахунків.

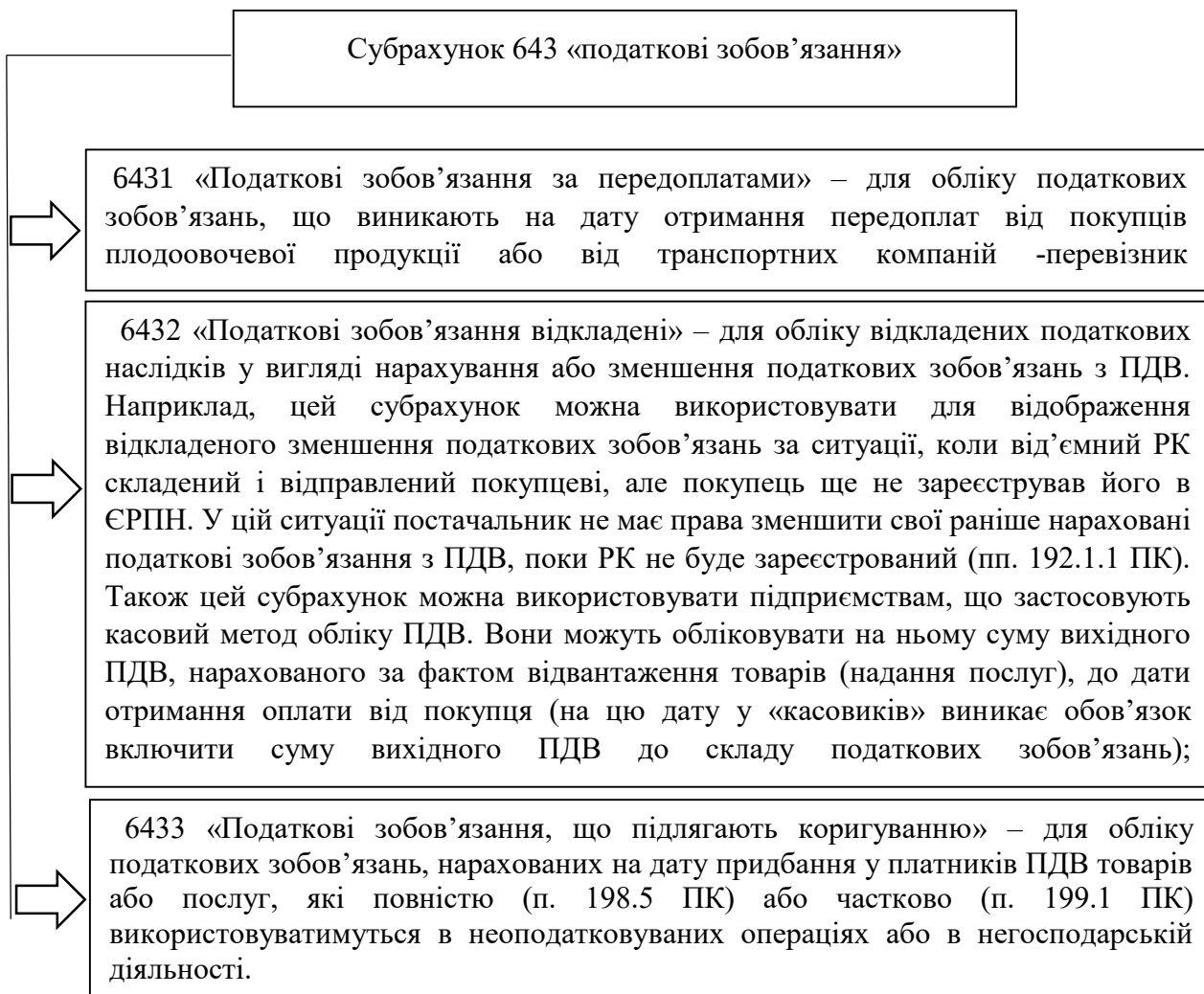

Рис. 3.5.Порядок відображення податкових зобов'язань з ПДВ на рахунках обліку

джерело: складено за даними [35]

У програмі автоматизованого обліку (у більшості конфігурацій) субрахунок 6432 називається «Податкові зобов'язання непідтверджені», цей субрахунок носить транзитний характер і призначений для обліку податкових

зобов'язань, під які ще не складені ПН або РК. При цьому підприємствам рекомендується за Кт 6432 відображати будь-яке нарахування вихідного ПДВ за фактом першої події у разі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а потім після складання і реєстрації ПН в ЄРПН робити запис Дт 6432 – Кт 6412. Проте ми такі транзитні проведення робити не будемо, оскільки податкові зобов'язання з ПДВ виникають на дату першої події незалежно від складання і реєстрації ПН або РК в ЄРПН, а отже, їх відразу можна відображати за кредитом субрахунка 6412. Безпосередньо за Кт 6412 відображатимемо й нарахування податкових зобов'язань у разі перевищення бази оподаткування над договірною вартістю

Таблиця 3.4

Порядок відображення ПДВ за товарними операціями

№ п/ п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
Продаж товарів (перша подія – передоплата, база оподаткування дорівнює договірній вартості)					
1	Отримано передоплату від покупця	Виписка банку	311	681	12 000
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	ПН	6431	6415	2 000
3	Відвантажено покупцеві товари	Видаткова накладна	361	702	12 000
4	Відображено розрахунки з ПДВ	ПН	702	6431	2 000
5	Списано собівартість товарів	Бухгалтерська довідка	901	281	9 000
6	Проведено зарахування заборгованостей		681	361	12 000

Джерело: складено за даними підприємства

Задля відображення операцій з визнання податкового кредиту, враховуючи нормативні вимоги щодо підтвердження права на податковий кредит, а також можливості перенесення сум податкового кредиту на майбутні податкові періоди, на підприємстві в автоматизованій системі обліку передбачено наступні субрахунки:

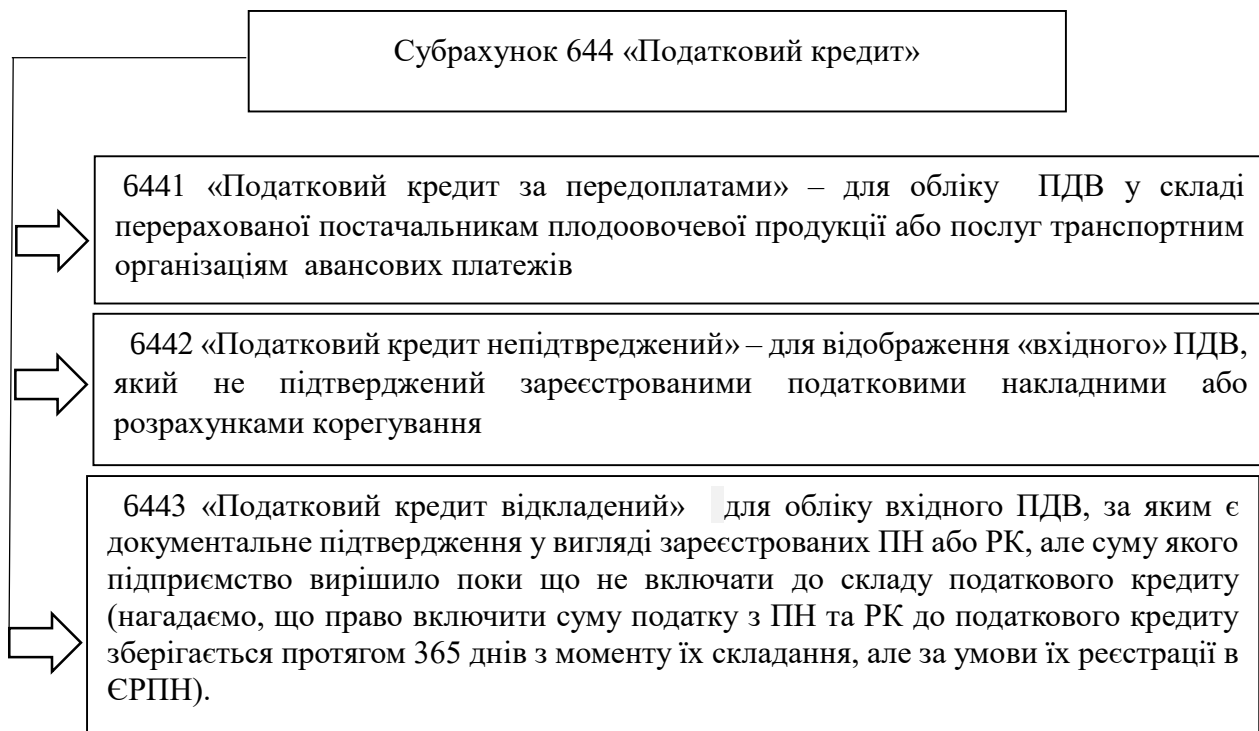

Рис. 3.6. Порядок відображення податкового кредиту з ПДВ на рахунках обліку
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»
джерело: складено за даними підприємства

Слід зазначити, що на підприємстві не було випадків відкладеного податкового кредиту за товарними операціями з придбання плодоовочевої продукції, тобто усі суми податкового кредиту були включені у зменшення податкових зобов'язань протягом періоду.

Як підтвердження наведемо фрагмент оборотно-сальдової відомості за розрахунками з бюджетом за діючими податками у практичній діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 3.5)

Таблиця 3.5

Облікові дані з нарахування та сплати податкових зобов'язань за податками у
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

субрахунки	сальдо на початок		обороты за період		сальдо на кінець	
	дебет	кредит	дебет	кредит	дебет	кредит
1	2	3	4	5	6	7
64	2 216 600,16		31 658 887,85	32 756 129,81	1 119 358,20	
641	1 024 220,66		10 578 305,77	11 382 505,11	220 021,32	
6411	756,27		181 676,41	183 051,33		618,65
6412	973 178,20		10 396 629,36	10 739 223,67	630 583,89	
6413	50 286,19			460 230,11		409 943,92
642		18 697,59	168 228,22	148 326,81	1 203,82	
643	119 999,97		10 941 630,93	11 007 234,95	54 395,95	
6431	87 378,81		214 640,74	268 323,37	33 696,18	
6432		-32 621,16	10 726 990,19	10 738 911,58		-20 699,77
644	1 091 077,12		9 970 722,93	10 218 062,94	843 737,11	
6441		90 801,08	2 529 099,94	2 602 988,24		164 689,38
6442	1 181 878,20		7 441 622,99	7 615 074,70	1 008 426,49	

Джерело: складено за даними підприємства

Отже процес обліку ПДВ протягом податкового періоду (місяця) передбачає наступні дії:

Формування податкового зобов'язання з ПДВ на підставі первинних документів з реалізації плодоовочевої продукції та надання послуг з транспортування її до місця знаходження покупця за правилом першої події

– реєстрація податкової накладної, яка виписується у разі постачання продукції і надається покупцеві;

– коригування податкового зобов'язання у разі повернення товару покупцем та складання розрахунку коригування до ПН;

– формування податкового кредиту з ПДВ на підставі зареєстрованої постачальником податкової накладної в ЄРПН та його відображення за правилом першої події. На включення податкової накладної до податкового кредиту відводиться 365 днів. Отже підприємство може перенести суми податкового кредиту на наступний податковий період.

– відображення сум податкового зобов'язання та податкового кредиту у податковій декларації з ПДВ, визначення різниці між податковим зобов'язанням з ПДВ та податковим кредитом з ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету та подання податкової звітності у встановлені терміни – протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного місяця;

– сплата задекларованого податкового зобов'язання з ПДВ до бюджету у встановлені терміни – протягом 10 календарних днів після останнього дня подання декларації.

Слід зазначити, що реєстрація податкових накладних має свої терміни, встановлені податковим законодавством, тобто ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має зареєструвати податкову накладну при продажу продукції у такі терміни:

- якщо продаж та відповідне складання податкової накладної відбулося з 1 по 15 календарний день податкового періоду (місяця), то податкова накладна має бути зареєстрована до 5 календарного дня наступного місяця. Тобто якщо ПН була складена 10.03.2024 р., то зареєстрована вона має бути до 05.05.2024 року.

- якщо продаж та відповідне складання податкової накладної відбулося з 16 по останній календарний день податкового періоду (місяця), то податкова накладна має бути зареєстрована до 18 календарного дня наступного місяця. Тобто якщо ПН була складена 20.03.2024 р., то зареєстрована вона має бути до 18.05.2024 року.

За несвоєчасну реєстрацію податкових накладних на період дії в Україні воєнного стану та протягом шести місяців після його скасування за порушення платниками податків ПДВ граничного строку реєстрації ПН/РК встановлюються такі розміри штрафів:

- 2% суми ПДВ - у разі порушення строку до 15 календарних днів;
- 5% - за порушення строку від 16 до 30 днів;
- 10% - від 31 до 60 днів; 15% - від 61 до 365 днів;
- 25% - на 366 і більше календарних днів.

Проте, слід зазначити, що ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» веде облік ПДВ за товарними операціями без порушень, усі податкові накладні реєструються своєчасно, податкова декларація з ПДВ та сплата ПДВ до бюджету проводиться у встановлені терміни.

У частині оподаткування ПДВ, підприємства – платники ПДВ мають здійснювати за результатами податкового року річний перерахунок ПДВ у разі, якщо протягом періоду придбавалися товари для їх використання в оподатковуваних та неоподатковуваних операціях. Підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» протягом 2023 року не мало таких операцій. Усі товарні запаси були придбані з метою реалізації їх споживачам. А такі операції є об'єктом оподаткування ПДВ.

Щодо справляння податку на прибуток, то слід зазначити наступне.

Торговельне підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» є платником податку на прибуток, але як суб'єкт малого підприємництва з отриманим доходом за попередні 2021-2022 роки не повинно було визначати податкові різниці задля формування бази оподаткування податком на прибуток. Проте за результатами роботи у 2023 році сума отриманого чистого доходу від продажу продукції та надання транспортних послуг становила 56201,60 тис. грн. це означає, що фінансовий результат, отриманий за даними бухгалтерського обліку та відображений у фінансовій звітності підприємства має бути скоригований на податкові різниці, які визначені Податковим кодексом України. таке коригування повинні в обов'язковому порядку здійснювати ті підприємства, сума отриманого доходу у яких перевищує 40 млн. грн.

Коригування мають бути здійснені за такими операціями:

- за сумою нарахованої амортизації в обліку та за вимогами ПКУ;
- за операціями з продажу основних засобів у частині їх залишкової вартості, яка сформована за даними бухгалтерського обліку та за вимогами ПКУ;
- за сумами нарахованого та використаного резерву сумнівних боргів;
- за іншими операціями, за якими передбачено коригування фінансового результату за вимогами ПКУ.

Слід зазначити, що всі платники податку на прибуток мають коригувати фінансовий результат на збитки попередніх періодів.

За даними фінансової звітності представимо основні складові формування доходів та витрат, які були списані на фінансовий результат підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Формування фінансового результату та обчислення податку на прибуток
ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

назва показника	рядок форми 2-м	сума, тис. грн
1	2	3
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	56 201.60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	39 325.20
Інші операційні доходи	2120	52.80
Інші операційні витрати	2180	14 372.40
Інші доходи	2240	-
Інші витрати	2270	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	56 254.40
разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	53 697.60
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	2 556.80
податок на прибуток	2300	460,20
чистий прибуток (збиток)	2350	2096,60

Джерело: складено за даними [Додаток В]

Отже, як бачимо за даними табл. 3.6, на підприємстві сума розрахованого податку на прибуток ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» була визначена з урахуванням проведених коригувань на податкові різниці.

Таким чином, зазначимо, що ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» додержується усіх регламентацій Податкового кодексу України щодо справляння таких податків як ПДВ та податок на прибуток у частині здійснення торговельних операцій. Терміни подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань із зазначених податків не порушуються.

3.3. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління товарними операціями

У сфері торгівлі здійснюють свою діяльність в основному суб'єкти малого та мікропідприємництва, фізичними особами так і юридичними особами різних організаційно-правових форм господарювання. У 2022 році за даними державної служби статистики у сфері оптової та роздрібної торгівлі функціонувало 658211 суб'єктів малого підприємництва, з них 64561 юридичних осіб та 593650 фізичних осіб-підприємців. На мікропідприємство приходить 647074 суб'єктів, з яких 55289 – це юридичні особи та 591785 ФОПів [11].

Базовою основою діяльності суб'єктів підприємництва у сфері торгівлі є впровадження товарних операцій. Тобто у сфері торгівлі відбуваються такі процеси як постачання, зберігання, транспортування та реалізація товарів, які у свою чергу повинні бути достовірно відображені у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємств.

Система організації обліку товарних операцій суб'єктами підприємницької діяльності є одним з основних напрямів підвищення їхньої ефективності. Організаційно-методичні аспекти облікового забезпечення товарних операцій впливають на релевантність інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень та стратегічного розвитку торговельних підприємств. Як зазначають науковці, для торговельного підприємства ведення обліку товарів та товарних операцій необхідне для того, щоб отримувати достовірну інформацію про наявність та рух товарів на складі, контролювати заборгованість перед постачальниками (кредиторську) та від покупців (дебіторську), давати оцінку роботи співробітників, контролювати виручку та рентабельність підприємства [37, с. 173].

Пріоритетна роль при відображенні операцій, пов'язаних з оприбуткуванням та подальшим рухом товарів належить у національній регламентації обліку НП(С)БО 9 «Запаси», де віддзеркалено основні умови

визнання та оцінки товарів у складі запасів торговельних підприємств, а також формування первісної вартості (рис 3.7).

Рис. 3.7. Складові формування первісної вартості товарів при їх придбанні
Джерело: складено за даними [34]

На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» виконуються усі регламенти щодо формування первісної вартості придбаних товарних запасів. У своїй діяльності підприємство може закуповувати плодоовочеву продукцію у сільськогосподарських товаровиробників, які не є платниками ПДВ. А отже й сума податку буде включена до первісної вартості товарних запасів. На формування первісної вартості велике значення мають умови поставки відповідно до правила ІНКОТЕРМС за зовнішньоекономічними контрактами. Тому з метою оптимізації витрат на придбання плодоовочевої продукції варто

більш ретельно вивчати та застосовувати оптимальні умови постачання у разі імпорту плодоовочевої продукції. Від обраного правила ИНКОТЕРМС буде залежати право набуття власності на імпортований товар, а відтак й відображення його на рахунках обліку та балансі підприємства. Тобто датою оприбуткування буде вважатися дата переходу ризиків та контролю від продавця-нерезидента до покупця – ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС». Щодо облікового забезпечення оприбуткування товарних запасів у митному режимі імпорту, то слід ввести додатковий субрахунок до рахунку 28 «Товари», наприклад субрахунок 287 «Товарні запаси в дорозі», який має бути використаний у разі переходу права власності до підприємства ще за межами митної території України. А вже при оприбуткуванні товару після його розмитнення зараховувати на субрахунок 281 «Товари на складі».

Визнання доходів та витрат, які виникають у процесі ведення торговельної діяльності, юридичні особи ведуть відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» та НП(С)БО 16 «Витрати».

Важливим документом щодо внутрішньої облікової регламентації товарних операцій виступає облікова політика підприємств. Облікова політика торговельних підприємств розробляється з метою впливу на систему обліку в напрямку адаптації її до потреб апарату управління. Організація бухгалтерського обліку на торговельному підприємстві здійснюється на основі концепції облікової політики, забезпечує нормальне функціонування систем обліку та управління, досягнення певних цілей, які стоять перед ним [45, с. 162].

Відтак, в обліковій політиці ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» необхідно детально прописати умови визнання доходу від реалізації продукції в митному режимі експорту. Також пріоритетним вважається зазначення умов визнання доходу від реалізації робіт та транспортних послуг.

Ефективність функціонування будь-якого торговельного підприємства залежить від правильного управління товарними операціями, головним елементом якого є управління товарними запасами. Управління товарними

запасами передбачає жорсткий контроль за їх зберіганням, пересуванням та запобігання втрат

В діючій системі управління товарними операціями ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» в умовах сьогодення вагоме значення мають місце такі аспекти:

- виважений та обґрунтований підхід до обрання постачальників плодоовочевої продукції в системі суб'єктів агробізнесу – договірні відносини укладаються, в основному з фермерськими господарствами південного регіону України, які спеціалізуються на виробництві овочів та фруктів;

- визначення додаткових каналів закупівлі плодоовочевої продукції – підприємство вимушено було виходити на зовнішні ринки у зв'язку з окупацією Херсонської області та втрати національних поставок овочів та фруктів з цієї зони південного регіону;

- забезпечення ритмічності та рівномірності поставок плодоовочевої продукції на підприємство – враховуючи нові канали надходження продукції для здійснення товарних операцій підприємство розширило свої потужності щодо забезпечення безперебійного транспортування від постачальників на склад підприємств та зі складу до покупців продукції;

- аналітичне обґрунтування асортиментної політики плодоовочевої продукції;

- встановлення методики формування націнки на товарні запаси, що передаються на реалізацію;

- визначення системи побудови збутової мережі підприємства;

- обрання способів позиціонування та рекламування підприємства та продукції, що реалізується підприємством – в системі інформаційного забезпечення засобів масової інформації проводяться рекламні заходи щодо зміцнення конкурентних позицій ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»;

Управління товарними операціями проводиться з метою забезпечення синхронності роботи підприємства сфери торгівлі, покриття витрат на придбання товарних запасів та формування належного рівня рентабельності

товарообігу підприємства. Управління товарними операціями є однією із складових системи управління підприємством. Важливим елементами управлінської політики є визначення методів оцінки вибуття товарних запасів із підприємства та формування методики і встановлення розміру націнки на підприємстві. Саме від останньої залежить рівень рентабельності підприємства. Рентабельність товарообороту підприємства також залежить від ціни придбання товарних запасів. Якщо підприємству вдалося мінімізувати витрати шляхом оптових закупівель або шляхом використання спеціалізованих умов придбання та знижок, то при умові збереження незмінного рівня націнки товари підприємству характеризуватимуться нижчою ціною, ніж у конкурентів, що сприятиме підвищеному попиту на них.

Удосконалення обліково-аналітичного і контрольного забезпечення грошових розрахунків за товарними операціями пов'язано з обґрунтуванням критеріїв вибору способу платежу покупцем і продавцем. Вони мають сприяти прискоренню розрахунків та зниженню транзакційних витрат, скорочуватимуть їх терміновість, нормалізуватимуть кругообіг коштів, забезпечуватимуть безперебійний процес купівлі-продажу готової продукції, товарів, робіт та послуг [45, с.129].

Важливим для торговельного підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у частині оптимізації товарних операцій має стати розробка конкурентної та асортиментної стратегії

Враховуючи спрямованість підприємства на закупівлю та реалізацію плодоовочевої продукції маємо зазначити наступне. Такий вид продукції має обмежені терміни зберігання. А відтак, враховуючи загальну нестабільність політико-економічної складової функціонування галузі, а також низький рівень платоспроможності більшості споживачів, підприємству слід впровадити у свою діяльність інші виробництва. Прикладом може бути запровадження переробки плодоовочевої продукції та виробництво продуктів з більшою доданою вартістю. Така диверсифікація діяльності може бути забезпечена за рахунок використання операцій з переробки продукції на давальницьких умовах.

Нами було використано загальну модель проведення СВОТ-аналізу та визначено окремі фактори зовнішнього та внутрішнього середовища (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

СВОТ-аналіз діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС»

Конкурентна перевага	Ступінь прояву (оцінка від 1 до 10)		Коеф. відносної важливос -ті	Зважена оцінка (балів)	
	ПС*	СА**		ПС	СА
Внутрішні фактори					
Сильні сторони					
1. Досвідна команда фахівців.	8	9	0,6	4,8	5,4
2. Широкий асортимент продукції.	5	6	0,25	1,25	1,5
3. Сильна клієнтська база	3	5	0,15	0,45	0,75
Середньозважена оцінка	X	X	1	6,5	7,65
Слабкі сторони					
1. Залежність від обмеженого ринкового сегменту.	7	9	0,35	2,45	3,15
2. Відсутність інноваційних технологій	9	7	0,6	5,4	4,2
3. Потреба в підвищенні ефективності виробництва	4	2	0,05	0,2	0,1
Середньозважена оцінка	X	X	1	8,05	7,45
Зовнішні фактори					
Можливості					
1. Розширення ринкової присутності.	7	8	0,3	2,1	2,4
2. Впровадження нових технологій у виробництві	4	3	0,2	0,8	0,6
3. Партнерство з іншими компаніями для спільних проєктів	9	8	0,5	4,5	4
Середньозважена оцінка	X	X	1	7,4	7
Загрози					
1. Зміни в законодавстві, що можуть вплинути на бізнес	8	9	0,4	3,2	3,6
2. Збільшена конкуренція в галузі.	7	5	0,35	2,45	1,75
3. Економічні труднощі, які можуть вплинути на попит на продукцію.	4	2	0,25	1	0,5
Середньозважена оцінка	X	X	1	6,65	5,85

Джерело: складено автором за даними підприємства

Таким чином, основною стратегією в управлінні товарними операціям ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має стати розширення ринків збуту продукції та диверсифікація торговельної діяльності.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретико-прикладних та нормативних аспектів обліку та оподаткування товарних операцій у сфері малого бізнесу було отримано наступні результати за матеріалами практичної діяльності торговельного підприємства у сфері малого бізнесу ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС».

1. Визначено, що товарні операції є основними операціями підприємства торгівлі, які дають більшу частину їх доходу. Товарні операції - це важливий елемент управління ланцюгом постачання та товарообігом, що передбачає ряд дій з придбання, переміщення, зберігання та реалізації товарів чи послуг. Сутність товарних операцій полягає у координації різних етапів цього процесу з метою забезпечення належної якості товарів, ефективного використання ресурсів та задоволення потреб споживачів. Товарні операції в Україні включають широкий спектр дій з закупівлі, виробництва, збуту та обігу товарів як на внутрішньому ринку, так і в міжнародному контексті. Товарні операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності включають різноманітні торговельні операції, які здійснюються між суб'єктами різних країн. Ця область включає експорт, імпорт, транзит, митні операції та інші процеси, пов'язані з переміщенням товарів через міжнародний кордон.

2. Впровадження торговельної діяльності регламентовано чинним національним правовим, обліковим та податковим законодавством. на рівні нормативного регулювання, представленого кодексами та законами, товарні операції регулюються в залежності від організаційних моментів, які впливають на їх систематизацію в обліку та фінансовій звітності підприємств. Відображення в обліку товарних операцій передбачає формування облікової інформації щодо надходження товарних запасів, їх реалізацію, проведення розрахункових операцій з контрагентами, відображення отриманих доходів та витрат, формування фінансових результатів. Після відображення в системі обліку необхідним є віддзеркалення усіх наявних активів та зобов'язань, доходів та

витрат, грошових потоків у фінансовій звітності. Враховуючи, що в торговельній сфері превалюють суб'єкти малого підприємництва, облік товарних операцій здійснюється відповідно національних стандартів обліку, вимоги яких застосовують юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми господарювання. Специфіка облікового відображення товарних операцій, яка притаманна тому чи іншому торговельному підприємству, відображується в обліковій політиці. Підприємство прописує основні принципи та методику обліку свої товарних запасів, порядок їх оцінки враховуючи альтернативні варіанти, що передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Фізичні особи-підприємці, які є суб'єктами малого бізнесу, при формуванні інформації щодо здійснення товарних операцій складають спеціальні форми обліку доходів, або обліку доходів та витрат в залежності від обраної системи оподаткування.

3. В залежності від критеріальних ознак, суб'єкти малого торговельного бізнесу можуть знаходитися на загальній або спрощеній системі оподаткування. при застосування загальної системи оподаткування товарні операції юридичних осіб торговельної сфери будуть відображені у формуванні бази оподаткування податком на прибуток, а також стануть об'єктом оподаткування ПДВ. Фізичні особи будуть мати податкові зобов'язання з ПДФО та ВЗ від чистого оподатковуваного доходу, отриманого від підприємницької діяльності. Загальним правилом як для юридичних, так і для фізичних осіб-підприємців при застосуванні загальної системи оподаткування є обов'язкова реєстрація платником ПДВ при досягненні граничного розміру отриманого доходу від впровадження зазначених у реєстраційних документах видів економічної діяльності. Отриманий дохід від провадження товарних операцій суб'єктами малого бізнесу, що знаходяться на спрощеній системі оподаткування, визнається на дату надходження грошових коштів та підлягає оподаткуванню єдиним податком за ставкою або 3% або 5% в залежності від обраної підприємством спрощеної системи оподаткування. До доходу, яких оподатковується єдиним податком, також можуть бути включені безоплатно отримані товари. Щодо

статусу платника ПДВ, то такими обов'язково є фізичні та юридичні особи 3 групи, які обрали ставку 3% від отриманого доходу незалежно від граничної суми доходу для обов'язкової реєстрації платником ПДВ. Особливістю перебування на спрощеній системі оподаткування підприємств та ФОП 1-3 групи є порядок визнання отриманого доходу, який визначається за датою надходження грошових коштів, а не за датою відвантаження товарів, виконання робіт або надання послуг. Впровадження товарних операцій, тобто купівля та реалізація товарних запасів є об'єктом оподаткування податком на додану вартість. Суб'єкти підприємництва торгівлі стають платниками ПДВ в залежності від обраної системи оподаткування – загальної або спрощеної та визначених даними системами критеріїв набуття статусу платника ПДВ.

4. Визначено, що торговельна компанія ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» впроваджує товарні операції із закупівлі та реалізації плодоовочевої продукції як на території України, так і у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що має відповідно специфіку обліку та оподаткування. Торговельне підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» показує свою стійку позицію фінансово-економічної діяльності навіть в умовах проведення повномасштабної війни на території нашої держави, збільшуючи свої потужності як за рахунок залучення власних та запозичених фінансових ресурсів. Підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має достатній потенціал здійснення товарних операцій, проте його можливості протистояти загрозам зовнішнього середовища в умовах розпочатої війни виявилися вкрай низькими, що призвело до зниження прибутковості торговельної діяльності та його фінансової стійкості і ділової активності. Проте, у воєнний 2022 рік відбулося стрімке падіння обсягу продажів, що негативно позначилося на показниках прибутковості підприємства. У результаті погіршення фінансових показників відбулися негативні зміни у фінансовій стійкості підприємства. Лише у 2023 році ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» знизило свій показник фінансового ризику, що свідчить про його спроможність протистояти зовнішньому середовищу.

5. За результатами аналітичної діагностики ведення товарних операцій встановлено збільшення залишків товарних запасів на кінець відповідних періодів 2021-2022 рр, що підтверджує зниження чистого доходу від реалізації товарних запасів та, відповідно, й їх собівартості. Питома вага товарних запасів ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у 2021-2022 рока перевищувала 70% загальної вартості оборотних активів, що свідчить про сповільнення їх реалізації та зменшення товарообороту на підприємстві. Погіршилися майже усі показники ефективності ведення товарних операцій. Така динаміка пов'язана із зростанням середньорічної вартості товарних запасів та відповідно зменшенням їх продажів, зростанням витрат і зниженням абсолютних показників прибутковості. За показником операційного прибутку на підприємстві спостерігається збитковість товарних операцій саме у період 2021-2022 років. З метою визначення ймовірності банкрутства було розраховано відповідні показники, що віддзеркалюють саме ефективність використання наявних у підприємства ресурсів та його спроможність отримувати свої доходи та фінансові результати на базі наявного ресурсного потенціалу. Проведене дослідження економічного розвитку підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» свідчить, що найбільш пріоритетним фактором забезпечення стабільності його функціонування є зростання обсягів реалізації плодоовочевої продукції, що забезпечить отримання доходу від реалізації та відповідно й зростання прибутковості його торговельної діяльності.

6. Облікове забезпечення ведення товарних операцій, подання статистичної та податкової звітності відповідає загальним умовам національної регламентації. Облік на підприємстві здійснюється за загальними правилами щодо систематизації інформації на рахунках обліку та в облікових регістрах, формування показників фінансової звітності; обчислення та справляння податків і зборів, складання та подання податкової звітності відповідно до податкового законодавства; оптимізації витрат, доходів та зростання прибутковості товарних операцій. Облікова політика підприємства визначається відповідно до вимог законодавства, національних стандартів обліку та внутрішніх регламентацій

підприємства з урахуванням його галузевої специфіки. У частині товарних операцій в обліку систематизується інформація щодо придбання товарних запасів, їх складського обліку, розрахункових операцій з постачальниками та покупцями плодоовочевої продукції. На підприємстві облік торговельної діяльності ведеться із застосуванням програмного забезпечення «BAS. Бухгалтерія». Для організації бухгалтерського обліку та обліку з метою оподаткування на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» видано Наказ «Про формування облікової політики».

7. Обліковий процес товарних операцій на підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» організовано за операціями придбання плодоовочевої продукції у постачальників, її зберігання та подальшої реалізації покупцям, а також проведення розрахунків з контрагентами – учасниками товарних операцій. Обліковою політикою прописано порядок формування первісної вартості плодоовочевої продукції. При реалізації плодоовочевої продукції, як товарних запасів на підприємстві застосовується метод оцінки ФІФО. Для відображення в обліку товарних операцій на підприємстві застосовуються рахунки з обліку товарів, розрахунків з постачальниками (вітчизняними та іноземними), рахунки за розрахунками з покупцями плодоовочевої продукції. Також при проведенні в обліку операцій з надання транспортних послуг або розрахунків з митними органами застосовуються рахунки з обліку з іншими дебіторами та кредиторами. Визнання доходів та витрат від впровадження товарних операцій проводиться відповідно до НП(С)БО та укладених контрактів з резидентами та нерезидентами. На підприємстві ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» здійснюються товарні операції у сфері ЗЕД, які мають особливості щодо відображення в обліку. Специфіка полягає, по-перше в тому, що розрахунки з нерезидентами проводяться в іноземній валюті а відтак мають бути відображені курсові різниці за монетарними статтями дебіторської та кредиторської заборгованості, а також за валютними коштами на валютних рахунках підприємства. Усі товарні операції з реалізації плодоовочевої продукції систематизуються за окремими покупцями в оборотно-сальдовій відомості за

окремими контрагентами. З метою контролю та забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності на підприємстві проводиться інвентаризація товарних запасів.

8. Оподаткування товарних операцій на підприємстві здійснюється відповідно до регламентів Податкового кодексу України. Враховуючи, що підприємство ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» проводить закупівлю плодоовочевої продукції на митній території України, так і за її межами, то у порядку визначення бази оподаткування визнання податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ є певні особливості. На підприємстві для відображення операцій з визначення податкових зобов'язань та визнання податкового кредиту з ПДВ застосовується субрахунок 6412 «Розрахунки з ПДВ» з відкриттям додаткових аналітичних субрахунків у частині відображення ПДВ за передоплатами, непідтвердженого податкового кредиту з ПДВ (якщо податкова накладна не зареєстрована в ЄРПН), або відкладеного на наступні податкові періоди податкового кредиту. ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» веде облік ПДВ за товарними операціями без порушень, усі податкові накладні реєструються своєчасно, податкова декларація з ПДВ та сплата ПДВ до бюджету проводиться у встановлені терміни. Щодо справляння податку на прибуток, то отримані доходи та понесені витрати за товарними операціями включаються до бази оподаткування за даними обліку. Проте, за 2023 рік на підприємстві сума розрахованого податку на прибуток була визначена з урахуванням проведених коригувань на податкові різниці. ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» додержується усіх регламентацій Податкового кодексу України щодо справляння таких податків як ПДВ та податок на прибуток у частині здійснення торговельних операцій. Терміни подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань із зазначених податків не порушуються.

9. На формування первісної вартості велике значення мають умови поставки відповідно до правила ІНКОТЕРМС за зовнішньоекономічними контрактами. Тому з метою оптимізації витрат на придбання плодоовочевої

продукції варто більш ретельно вивчати та застосовувати оптимальні умови постачання у разі імпорту плодоовочевої продукції. Від обраного правила ИНКОТЕРМС буде залежати право набуття власності на імпортований товар, а відтак й відображення його на рахунках обліку та балансі підприємства. Тобто датою оприбуткування буде вважатися дата переходу ризиків та контролю від продавця-нерезидента до покупця – ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС». Щодо облікового забезпечення оприбуткування товарних запасів у митному режимі імпорту, то слід ввести додатковий субрахунок до рахунку 28 «Товари», наприклад субрахунок 287 «Товарні запаси в дорозі», який має бути використаний у разі переходу права власності до підприємства ще за межами митної території України. А вже при оприбуткуванні товару після його розмитнення зараховувати на субрахунок 281 «Товари на складі». В обліковій політиці ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» необхідно детально прописати умови визнання доходу від реалізації продукції в митному режимі експорту. Також пріоритетним вважається зазначення умов визнання доходу від реалізації робіт та транспортних послуг. Важливим для торговельного підприємства ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» у частині оптимізації товарних операцій має стати розробка конкурентної та асортиментної стратегії. Як рекомендація, запропоновано розширення можливостей підприємства за рахунок запровадження переробки плодоовочевої продукції та виробництва продуктів з більшою доданою вартістю. Така диверсифікація діяльності може бути забезпечена за рахунок використання операцій з переробки продукції на давальницьких умовах. Основною стратегією в управлінні товарними операціям ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ЮГТОРГСЕРВІС» має стати розширення ринків збуту продукції та диверсифікація торговельної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батракова Т., Фоменко С. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах економічної нестабільності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 4 (04). С. 56-62.
2. Будько О. Особливості аудиту діяльності торговельного підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету* 2023. № 1 (6). С.111-115.
3. Воляник Г.М. Марушко Н.С. Особливості обліку товарних операцій та оптимізація внутрішнього контролю на підприємствах торгівлі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2018. Випуск 1. С.165-173.
4. Галат Л. М. Плодоовочева складова у формуванні продовольчої безпеки України. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 89–100.
5. Галат Л. Зберігання плодоовочевої продукції в Україні: проблеми і досвід. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Випуск 2. С. 102-112.
6. Ганін В., Шуляк В. Ефективність організації обліку та аудиту товарних операцій на підприємствах торгівлі. *Молодий вчений*. 2019. Випуск 11 (75). С. 124-129.
7. Гордополов В.Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 13. С. 15-27.
8. Гуменюк А.В., Гарматюк О.В. Формування та організація логістично-збутових систем для підприємств АПК. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Випуск 3 (20). С.99-102.
9. Давидов Д.А., Добрунік Т.П. Світовий досвід обліку податку на додану вартість / *Scientific progress: innovations, achievements and prospects* (March 6-8, 2023). *Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany*. 2023. Pp. 345-349.

10. Даценко Г., Кудирко О. Методика проведення аудиту й внутрішньогосподарського контролю товарних запасів на торговельних підприємствах. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 12. С. 84-90.
11. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2024).
12. Дорош Н.І., Чечуй А.В. Організаційні аспекти внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту товарів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). С. 11-19.
13. Єремяна О.М. Облікове забезпечення управління товарними запасами торговельних підприємств. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 3 (102). С. 191-198.
14. Законодавство України. Верховна рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення 20.04.2024)
15. Калінська Т.А., Чебан Т.М. Комплексний аналіз ефективності управління товарними запасами у сфері роздрібної торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. Том 1. С. 22-36.
16. Кудирко О. М. Управління товарними операціями підприємств торгівлі. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*. 2019. № 38 (2). С. 28-30.
17. Кудирко О.М. Аналітичне забезпечення товарних операцій підприємств торгівлі. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 3 черв. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 2. С. 89-97.*
18. Куцик П., Марценюк Р. Облік і оподаткування транспортно-експедиторської діяльності: теоретико-методичні аспекти. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 2. С. 49-60.

19. Лазаренко Р. Управління доходами торговельного підприємства. *АЛОГОΣ. МИСТЕЦТВО НАУКОВОЇ ДУМКИ*. 2018. Випуск 1. С. 67-70.
20. Лопатовський В.Г., Новіцький О.В. Стратегічні орієнтири підвищення ефективності експортно-імпортних операцій в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 139–146.
21. Любар О. О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 48–60.
22. Марков Б. М. Фактори впливу на формування та розвиток товаропросування продовольчих товарів. *Економіка та держава*. 2016. № 12. С. 34–38.
23. Марценюк Р.А., Чік М.Ю. Внутрішній контроль транспортно-експедиторської діяльності: організаційний та проблемний аспект. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 69 С. 59- 65.
24. Матюха В., Мисака Г. Бухгалтерський облік розрахунків за товарними операціями. *Молодий вчений* 2018. № 1 (53). С. 933-936.
25. Міжнародна логістика та глобальні ланцюги постачань: навчальний посібник у схемах / Негода А., Русак Д. – К., 2023. – 268 с.
26. Митний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 03.04.2024).
27. Назарова Г., Кононенко Л., Васильєв М. Митна декларація – єдиний адміністративний документ: порядок заповнення та напрямки його удосконалення. *Економічний простір*. 2023. Випуск 185. С. 115-123.
28. Науменко Д. Особливості обліку товарних операцій у сфері малого бізнесу. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації*. Матеріали Х міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції імені професора Л.М. Крамаровського (25 квітня 2024 року). Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 46-49.

29. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/> (дата звернення 20.03.2024)

30. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення 20.03.2024)

31. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління товарними операціями підприємства: Монографія / О. М. Кудирко та ін. Agenda Publishing House Ltd, London, United Kingdom, 2022. 136 с.

32. Панасюк В., Пташенко О., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 1 (12). С. 25-34.

33. Пашкуда Т. В., Афенді А.І. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство* 2022. Випуск 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-73>

34. Плекан М.В, Мартинюк В.П. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-30>

35. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.03.2024)

36. Подмешальська Ю.В., Парнюк О.В. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 97-104.

37. Пристемський О.С., Скакун А.Ж. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2023 № 1(47). С. 164-175. <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/539>

38. Пристемський О. С. Організаційно-правові засади бухгалтерського обліку на підприємствах торгівлі. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали IV Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 20-21 квітня 2022 р.). Полтава: ПДАУ, 2022. С. 183-185.

39. Пристемський О. Контроль за товарними операціями на підприємствах торгівлі. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 39 (179). С. 92–98.
40. Разумова К. М., Новальська, Н. І., Клименко, В. В. Особливості сучасного транспортно-експедиторського бізнесу *Системи та технології*. 2023. № 65 (1). С. 124-130.
41. Рожко Н. Я. Особливості концепції маркетингу і логістики у функціонуванні суб'єктів ринку овочів та фруктів. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 141–145. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.4.141](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.4.141)
42. Сакун А., Пристемський, О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»* 2023. № 30(143). С. 80–90. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2023.009>
43. Шмигель О. Особливості розроблення облікової політики торговельних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4. С. 159-163.
44. Яндульська Ю. С. Мельник Т.Г. Комплексний підхід до контролю розрахунків за ПДВ в системі податкового планування на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022 Випуск 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-43> (дата звернення 20.04.2024).
45. Ярошевська О.В., Зіборова Ю.Г., Маковецька А.С. Грошові розрахунки за товарними операціями: особливості обліку, аналізу, фінансового контролю в банках і на підприємствах. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Випуск 2 (88). С. 126-130.

ДОДАТКИ